

А

Владимир

Т

Конечни

И

Ф

Владимир Конечни АТИФ

Атиф

Одабране и нове приповетке

Владимир Конечни

ПРОМЕТЕЈ

Владимир Конечни
АТИФ
Одабране и нове приповетке

Уредник
Зоран Колунџија

Фотографија на предњој корици:
Застава свемира © Владимир Конечни 2011.

Copyright © Владимир Конечни 2014.
Copyright © Издавачка кућа *Прометеј*, Нови Сад, 2014.

Владимир Конечни

АТИФ

Одабране и нове приповетке

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Предговор

Имао сам срећу да уроним у велики број мора и океана на овој малој планети и да их с љубављу окусим, али сам најдража водена искуства стекао на Јадрану – у Далмацији и Кварнеру мог детињства и ране младости – и уз Тихи океан, у јужној Калифорнији, касније у животу. И Јадранско море и Пацифик су слани и прелепи. Обале Далмације и јужне Калифорније имају сличну, медитеранску климу. Но ту сличност махом престаје, што је добро. Огромне, а добродошле, разлике у мојим искуствима, опажањима и осећањима на разним географским дужинама и ширинама наше плаве кугле, као и међу људима који тамо живе, су у сржи приповедака у овој књизи. Неке од прича живе од мора („Галоп у Бретањи”, „Ти дум ладам”, „Храмајући ка Љиљану”), неке од пустиња и планина („Ерлијан”, „На кинеским светим горама”), неке од градова („Атиф”, „Пут за Архангељск”, „Падмамукхи”), а неке пак од свих тих састојака које захтева људска потреба, чак порив, за менталном и физичком испуњеношћу („Лазарева субота”, „Звезда падавица”).

Људи и жене, буквално свуда, испољавају невероватно велики распон урођених и стечених особина, навика и облика понашања, тако да је неинтересантно, или чак бесмислено, рећи да су сви људи – људи и да се сви могу (или чак морају!) волети. Бар на основу личних доживљаја и угла посматрања само једног човека-писца,

ма колико се он трудио да буде непристрасан према својим ликовима, таква неограничена широкогрудост је нажалост немогућа: али овај пред вама је покушао. И тако, мада у многим приповеткама има сатиричних жаока, писац је, без да себе насилно претвара у наивка, у вештачког, оптимистичког хуманисту по сваку цену, или да се калкулантски, политички коректно, уздржава, нашао у себи искрено саосећање са бар неким од жртава својих бодљи („Скривене чари западног Балкана”, „Пут за Архангељск”). У јединој надреалној, дистопијској причи у књизи („Конкурс за ријалити шоу”), топлина пишчевих осећања према ликовима није могла бити – из наративних и стилских разлога – отворено испољена, али његову привидну бездушност оправдава имплицитна, а неумољива, критика друштвеног система који ликове чини таквим какви су.

У свом тексту о писцу на крају књиге, мој стрпљиви уредник, Зоран Колунџија, помиње „цео свет” као место дешавања ових приповедака. И заиста, читалац ће се сусрести с пишчевим виђењима бар крајичака Кине, Монголије, Сибира и Индије, као и Калабрије, Далмације и Бретање; а доспеће и до Монтане. Ипак главну улогу у многим причама, као и у књизи у целини, игра Београд, мој родни град.

Као београдском дечаку који је од најранијих дана био веома радознао и желео све да види, Бог и срећа су ми се осмехнули, јер су ми дали снагу и добро здравље, и удовољили мојој жудњи за путовањем, трагањем и откривањем. Читаоцу ће бити од користи да зна да су многобројни описи „из прве руке”, да сам био очевидцац и сведок. Штавише, у неколицини приповедака има навода из детаљних дневничких записа (нарочито у „Скривеним чарима...” и „На кинеским...”). И поред тога, ове приче нису – све у свему – ни документарне ни путописне, већ фикција. Још мање је књига у целини путопис (осим у метафоричном смислу).

У неким од приповедака („Лазарева субота”, „Пут за Арханђељск”) су импресионистички портрети мојих родитеља, других предака, синова, а и супруга. Желим да поменем и чињеничну документарност коментара о мојој мајци у „На кинеским светим горама” и о првом сусрету са једном од супруга у „Ерлијану”.

Пажљивог читаоца може изненадити да у књизи нема ни речи о рату, нарочито зато што је Београд главни јунак. Једини разлог за то је мој суд да се ни са раздаљине од тринаест година од деведесетих прошлог века, а поготову о бруталном бомбардовању Београда 1999, не може писати без политичких коментара. Међутим, моја је дубоко лична, а и књижевна, одлука све то време била да не допустим рату и политици марширање у моју кратку прозу. Често је током тих година рат експлозивно грунуо у моју поезију, а то боли. Да не говорим о стотинама својих потписаних есеја, уводника и писама уредницима на шест језика, медијима на четири континента, од 1988. надаље (од којих је само око петина објављена). Осим тога, жељене феноменолошке дистанце од деведесетих нема, јер се рат против Србије упорно наставља другим средствима. Можда ћу написати роман о деведесетим и тиме мало исцелити душу.

И без рата, у овој књизи је довољно људске патње у Србији и другде. Надам се да то неће обесхрабрити читаоце.

Владимир Конечни

Галой у Брејшањи

На балкон моје хотелске собе у средњевековном градићу Сент-Мало на северној обали Бретање, вековима познатом надалеко по архитектури, пиратству и сликарској инспирацији, редовно слећу два галеба. Замишљам да је то увек исти пар. На балкону шетуцају, гледају једно у друго, а и у мене, искоса. С времена на време закриче галебовски, не у срџби или страху, већ да покажу да су домороци северних хладних мора. Њихов глас најези морнара. Ја то нисам, а ипак ми тај крик улива страхопоштовање и осећај блиске суровости природе и неизмерне удаљености свега топлог. Сем галебова, једино што се види кроз окно великих балконских врата је оштро зашиљен звоник катедрале који стреми високо – високо у царство небеско. Пошто је данас Велики Петак, звоник се често оглашава прелепим својим музичким инструментом и његови звуци допуњују птичје. А изнад галебова и звоника, видим, видим оно најлепше, оно ван свих земаљских трица – округласто плаветнило. Око тог окулуса у васиону – сушта натмуреност. И облаци су данас на Голготи.

Док навлачим завесу, моји се галебови тргну и одлепрашају. Шетам по врху зидина никад освојене тврђаве. На крову једне зграде од мркосивог бретонског камена, опет видим свој пар галебова и неколико других. Наизменично, а понекад у хору, дижу силну грају у правцу једног усамљеног градског голуба, много мањег од њих.

Он стоји непомичан, на метар-два од галебова, окренут им леђима и пркосом. Стоји као кип и онда кад галебови, један по један, почну да узлећу и пикирају на њега, мењајући путању тик уз његову беспомоћну главицу. Не трпе га, а инаџију, бар наизглед, баш брига. Какав је то приказ. Мрзе се као људи различитих раса. Али ова птичја биолошка психологија је још чуднија од људске. Нити галебови и голубови прождиру једни друге, колико ја, незналица, знам. Нити на том крову има хране, отпадака са протеинима, око којих се боре. Нити ће их икада бити, па да је кров од стратешког значаја. Нити је то једини кров с погледом на море. Згранут сам том бесмисленом мржњом и тужан – и љут на мој пар галебова.

Силазим са зидина на пусто жало које се простире све до каменог прелаза на острвце Гранд Бе. Рећи „прелаз” у овом моменту не значи ништа јер је океан далеко. Али то стање неће трајати дуго, јер овде је плима и до петнаест метара, као што свако бретонско и норманско дете зна. Пењем се до гроба Шатобријана, знаменитог Бретонца. Масиван крст од грубог гранита гледа на сиву пучину. Чују се само ветар и море. И понеки галеб. Баш то је Шатобријан пожелео у свом завештању у „Речима верујућег”. Седим дуго поред тог дубоког и смелог човека, на гвозденим ланцу рапапетом између два камена стуба. Кад погледам на сат – блага паника: да ли сам закаснио? Знам да ће кроз двадесетак минута плима потпуно прекрити прелаз са европског континента на Гранд Бе. Трчим низбрдо. Још из далека видим таласе који с источне стране заплускују камени прелаз – лева половина је већ мокра и клизава. Стижем до краја прелаза и силазим на жало. Треба прећи још двестотинак метара да би се стигло до степеница које воде на врх зидина.

У том моменту, према мени иду загрљени младић и девојка, с очигледном намером да пређу на острвце. Не

примећују надолazeћу плиму? Упозоравам их да ће многе часове провести одсечени на острву. Помно ме слушају и девојка се одмах окреће према зидинама. Младић је погледа изненађено и повуче према прелазу. „Ма, хајде! Желим да видим тај гроб. Брзо ћемо то, пре плиме, острво је малецко!” Не упуштам се у расправу, међутим младић ме стиже трчећи и пита којом од две стазе које се виде на острву треба да пођу према гробу. Девојка пристиже и говори узбуђено, „Ма јеси ли луд? Зар не видиш таласе? Већ сад ми је хладно од ветра и нећу тамо да дреждим сатима.” Младић је хвата за руку и покушава да је умири лажним мушким осмехом самопоуздања, „Ма враћамо се за тили час!” И онда обоје трче, повремено запљускивани, преко прелаза и гледам их како се пењу стазом којом сам их упутио. А ја се пењем у супротном правцу, стрмим степеницама на зидине. Са врха, бацам поглед на острвце. Нема их, замакли су за окуком.

Седам на терасу једне палачинкарнице која је на врху зграде уз саму унутрашњу страну зидина. Не служи ми на част што сам се кладио са собом о томе шта ће се десити – и добио. Закључио сам да је сувише хладно за шесточасовну љубав на отвореном. На острвцу нема ни дрвета ни заклона. Камени крст окренут пучини и ланци међу стубовима око њега дају благод и снагу души, али не кад је један члан пара тамо стигао против своје воље. И доиста, двадесетак минута касније, кад је прелаз већ потпуно прекривен валовима, видим их како трче низбрдо. Пиље у оно што беше прелаз. Младић је хипнотисан растом воде који се може голим оком уочити. Пада ми на памет изрека коју сам чуо од једног домороца, чији су се преци бавили пљачком енглеских бродова, а уместо договорене половине, давали француском краљу, који је и наложио њихову делатност, само десетак посто: „Плима расте брзином галопирајућег коња.”

Девојка је отишла до стуба на коме сам раније видео SOS телефон. Узбуђено разговара. Десетак минута касније са истока пристиже црвени гумени чамац с брундајућим мотором. Пажљиво плови изнад потопљеног прелаза и прилази остврцету. Опрезно прилази, бори се са ускомешаним таласима и снажном струјом, па један од спасилаца у гуменом оделу искаче из чамаца и приводи га. Чак из ове даљине видим да је девојка љута на младића и да ју је срамота пред спасилачким тимом; а да је млади човек младићки разочаран њом.

Читам им мисли као свом пару галебова: „Не могу да волим таквог човека. Да се овако срамотимо због нечијег гроба. У мом планинском селу, људи осећају страх од природе, али и дубоку љубав према њој. Он је из града, он то не осећа и не разуме. Не уважавати природу због славе и гроба неког човека, без обзира ког, грех је. Не бих могла да живим с њим. Презирали би се или чак мрзели кроз годину дана. Треба да се растанемо. Сада. Нисам више балавица. Имам срце, али и главу.”

„Да ли је ово могуће? Како сам се преварио! Никад ме неће разумети. Добра је, племенита, али ипак је мала душа са села. Никад неће схватити шта мени значи књига. И велики књижевници. И уопште, велики људи који су створили оно за шта вреди живети. Водити с њом љубав поред неког пролећног потока... то је рај. И била би добра мајка. Али никад неће поштовати искрено, од срца, оно што је мени битно. А ако већ то осећам, не смем да будем муфљуз и да јој дајем лажна обећања. Треба се растати. Што пре. Морам да будем јак. И да се трудим, као Шатобријан, ако треба шестдесет година, да постанем неко коме ће се људи дивити, као ја њему.”

Истог дана, 6. априла 2012. године, али много касније, око једанаест увече, шетам зидинама градића Сент-Мало. Траје католички Велики Петак. Он је и мој. Овде сам и ко мари за црквени календар? Звона звоне.

Најдубљи хришћански час. Пун је месец. Видим га кроз
измаглицу коју неумитно ствара велики Атлантик. Ни-
кога нема на зидинама. Галегови спавају, шћућурени
негде. Са жала, поново бескрајног, високе ноте и крици
девојака.

Април 2012.

Лазарева субоја

Сви који су добро познавали Лазара били су свесни да има неки ванземаљски однос са животињама. Дошао би у посету пријатељима близу Рта Добре наде који су се хвалили својом надменом и стидљивом бурманском мачком, сео у фотељу у дневној соби, загледао се мало у Индијски а мало у Атлантски океан, и већ после десетак минута, стидљива мачка би доскакутала са горњег спрата где се редовно крила од гостију, ушуњала у дневну собу и на запрепашћење и прикривену љутњу својих власника који такво чудо никад нису видели, скочила Лазару у крило, а да је он ни на који начин није ни звао ни мамио. Тада би мачка спокојно почела да преде, опет реткост за њу, а да је он чак није гладио или јој тепао. Остала би му у крилу колико дуго је он то желео, а да се ни најмање није трудио. Лазара то није чудило, понекад се чак кладио са домаћинима да ће му њихова стидљива мачка скочити у крило сама од себе кроз десетак минута ма на који таван или испод ког децјег кревета је ставили.

У једној земљи половично окренутој Пацифику, Лазар је унајмио кућу с погледом на океан. Другог дана после усељења, кад је предвече увезао аутомобил у гаражу, из суседне куће се искрала негована персијска мачка, притрчала његовом ауту и скочила на хаубу. Тек што је угасио мотор, приљубила је свој нежни носић на стакло, гледајући га помно. Лазар није знао, нити га је

занимало, да ли су у питању мачке или мачори, а пошто су се мачкасти догађаји одигравали готово без изузетака, било је свима јасно да се не ради о мирису или феромонима.

Са псима није било другачије. То је било још чудније, јер је Лазар волео мачке више него псе или је бар волео већину мачака више него већину паса. „Мачке су женственије” – но то је било мишљење жена у Лазаревом животу које су желеле да буду вољене и миловане, без да су схватале Лазареву комплексну психу. Њега су пси дегутирали својим урођеним понашањем чешће него мачке – гласним лизањем, балављењем, скичањем, скакањем на полне органе људи и жена, и својим често досадним пасјим очима и приврженошћу власницима гадовима и пробисветима који то нису заслуживали.

Међутим, физичка дегутантност већине, не свих, паса није имала везе са једном другом значајном псећом чињеницом у Лазаревом животу – да као дете није имао пса. Био је Лазар убеђен у одсуство икакве везе, и то не само у својству психолога-истраживача светског ранга, који је још у својим раним двадесетим годинама знао све о Ивану П. Павлову и његовим експериментима са псима. Узевши све у обзир, није чудило што је псећа оданост равнодушном Лазару изазивала љубомору нарочито оних међу његовим пријатељима који су себе звали кучкарима, али и међу кранијално и аполонски хендикепираним мушкарцима који су неодољиво, мазохистички, желели да Лазару буду ривали. Наравно, вођене својом компликованом рачуницом, увек су се у његово присуство трпале и иритирајуће феминисткиње разноразних физичких облика и степена надмености.

Само су најстарији Лазареви пријатељи знали зашто му није било дозвољено да има пса као дете, мада је он то желео, не жарко, али је ипак желео – а то су касније сазнале и његове три супруге различитих националности. Као дечачићу је Лазару трезвено објашњено да је

његова драга мајчина мајка, Нана К., коју је као петогодишњак волео више од свега на свету због њених неизмерно добрих плавих очију, умности и бечких палачинки, изгубила свог сина првенца, Лазаревог имењака, због његовог (проклетог!) псећег кућног мезимца. За време Великог рата, породична вила у Ници је била близу војне болнице. Куче је једном побегло, њушкало по болничком смећу и заразило Лазаревог ујака који је умро у великим мукама у деветој години живота од некакве легионарске мауританске болештине.

Лазар је од малена био добар математичар, а писао је с елементима фантастике и ироније кад су му задавани писмени задаци о машинбравару који му је изгледао подао – нарочито због деце која су, чинило се, нелагодно седела, са избекељеним лицима, у његовом хамбертовско-лолитинском крилу сваког 25. маја. Наравно да као дете није могао да разликује кумровечко-загорски од пољско-коминтернског наречја, о чему су његови родитељи разговарали. У обданиште никад није ишао због Наниног политичког опреза, а од првог разреда школе је био свестан да га учитељица Вера А.ић мрзи као другачије дете, различито чак и у том најбогатијем делу тадашњег и садашњег Београда, и да никад не сме да ода разговоре својих родитеља. Инстинктивно је осећао да је одати највећи грех. Никад му мајка, банкар, није то пришапнула или наредила, а камоли отац, професор медицине на универзитету.

Значи да кад је малом Лазару објашњено, рационално и мирно, зашто не може имати пса, Лазар, који је често умео да буде жогунаст, није протестовао. Одлука вољене Нане због њеног непрежаљеног губитка је Лазару била сасвим довољан разлог. Осим тога, није допуштао себи, од својих најранијих сећања, да буде кмечавац, свестан да деца врло добро знају како и када

да намерно кмече и да је то неподношљиво. У својој машти, Лазар је од свог најранијег детињства себе сматрао будућим српским официром, дединим храбрим наследником. То је у великој мери долазило од његове Нане, Аустријанке, која је обожавала свог мужа, српског генерала. Било му је допуштено да гледа и додирује дедино ордење, али не да се њиме игра. Помно је и дуго посматрао фотографије своје Нане и Деде са њиховог елегантног венчања. И тако Лазару током детињства није подарен пас.

У Лазаревој шестој години, Нана на заобилазан начин даје Удби довољан харач у швајцарским францима да добије пасош и посети старију ћерку у Лондону. Враћа се одатле после шест месеци како је Удби обећала, што потом Лазару омогућује невероватне музејске и псеће доживљаје. Његова мајка Д., опет посредством швајцарских франака, добија пасоше и тако њих двоје стижу у Лондон у Лазаревој осмој години. Долазе на три месеца – на завидљиво хуктање Лазареве комунистичке учитељице. У то време, Лазар је већ био одличан цртач и проводио је много времена сам у лондонским музејима и галеријама. Скицирао је диносауре, скулптуре и портрете чувених људи. Мајка и тетка су имале пуно поверење у њега и било је то сасвим другачије доба. А при руци су му, ако се тако може рећи, били и пси.

Начин на који су енглески пси свих раса и величина желели да им Лазар, а не њихови власници, буде господар, запањено је енглеску високу класу на имањима и у отменим лондонским апартманима. Лазарева тетка Р. је била образована, лепа, богата и уврежена у енглеску аристократију, али су пси на њу ипак понекад режали. Она је наравно била старија сестра Лазаревог имењака и присуствовала је његовим мукама у Ници. Безгранично је волела Лазара, јер је лично на њеног малог брата: анђеоски лик, дуга плава коса,

очи с дугим трепавицама које гледају далеко и све виде. Није могла да смисли људе због којих није желела да се врати после рата у своју отаџбину Југославију – мрке и немилосрдне горштаке динарске расе, њој ружне комунистичке грмаље без иоле пристојности и културе.

пси Лазаревог енглеског детињства: то је била једнострана љубав на први поглед. Осмогодишњи Лазар је био природни идеални аристократа – смирен, искрено учтив са свима, свезнајући, истовремено љубак и самоуверен како то добро васпитано дете уме да буде – и пси би то инстинктивно увидели. Хртови, данске доге, теријери, пекинези и булдози су хрлили ка њему, желећи да га њуше, љубе и подају му се. За Енглезе Лазар је већ био чудо од детета кад су видели његове сјајне крокије детаља из музеја, а поготову кад би им објаснио да он у те музеје иде сам, на цео дан, са сендвичем у торбици и новцем за такси и кућном адресом у џепу. Но за тамошње људе и жене, често велепоседнике са вековима старим титулама, било је много важније Лазарево невероватно осећање за псе.

Сам Лазар, међутим, није мислио да има неко посебно осећање за те једноставне животиње. Сем да их углавном воли; да их на изванредан начин воли више него већину људи. То Лазар није рекао чак ни мајци. Негде дубоко у себи осећао је учтиву, млаку захвалност енглеским псима за изузетно поверење које су испољавали према њему, за мудри начин на који су га пратили где год се дене, за дирљиви поглед који би му упутили кад би на њих обратио пажњу и за очиту жељу да пођу за њим гдегод било. У свему томе, схватао је Лазар, није било рационалног разлога. Осмогодишњи Лазар је могао да одведе све псе Енглеске у Ламанш и тамо удави њих и себе.

Заузврат је Лазар мало шта чинио. Није осећао потребу да тапше псе по глави или их голица по врату и

око ушију. А идеја да их љуби на уста или око њих му је била одвратна. Ако би икад дотакнуо пса, а он радије не би, то би било да ухвати псећу главу обема рукама и загледа се кучету у очи да би видео да ли ту ичега има. Али такви су импулси били ретки. Понекад, кад би осетио сву снагу вилица неког псећег монструма који се уздигао да би био ближи свом идолу, ухватио би га за шапе, подигао га још више и дуго га мирно гледао у очи, такође непојмљиво мирне, а онда спустио на земљу тако да би овај остао заувек заљубљен.

Никада ниједан пас није залајао на Лазара, чак ни пре првог сусрета, ни кад би из даљине могао помислити да ће му Лазар угрозити животни простор. Пас би се тад мало обрегнуо на свог господара и смерно пришао Лазару, спуштајући му њушку на ципелу. Животиње су осећале да је Лазар њихов и пре него што би му се загледале у очи, а потом би му постале дубоко одане. То се касније односило и на полудивље цукце по сеоским забитима Русије, Кине, Вијетнама, Лаоса, Камбоџе: Шарик је волео Лазара више него свог творца Булгакова. Нигде се Лазар није трудио да се допадне, нити је подмићивао кобасицом, те би било погрешно рећи да Лазар „уме са животињама”. То би само завидљив или пакостан човек могао да каже – мада су такви, како се и могло очекивати, врвели око особе каква је био Лазар.

Његов се однос са животињама продубио и разгранало током година; није му се десило да изгуби моћ с проласком детињства, са губитком наивности и огромних детињих очију. Лазар, многоструко необично способан, наравно није био *idiot savant* (како се некад говорило у психијатрији, а сада се, због политичке и културолошке „коректности” која агресивно допире свуда, послушно а бесмислено каже само *savant*). Као зрео човек, после неколико упечатљивих догађаја са псима и другим животињама при самотним летњим

шетњама и пентрању по планинама Жира и Доломитима, Лазар је покушао је да се поетски изрази. То му још од детињства није било страно, јер се у Лазаревој породици очекивало да сви, па и деца, могу све. У кафићу *Molin Nascosto* у Удинама („скривени млин” на фриулском језику), Лазар је написао:

Како су леје

Глупа као овца.
Тврдоглав као магарац.
Љут као рис.

Како су животиње лепе.
И како сам смирен
када сам са њима.

Прелеп је то осећај, миловати
главу, врат и бокове животиње
(све су оне и питоме и дивље)
кад ти она допусти. Гладити јој
крзно, кожу, руно, гриву.
Тепати јој, причати јој приче,
улити спокојство тихим гласом.
И мир. Продрети љубављу
у њену недокучиву свест.

Убедити је да је безбедна,
да је у свом скровишту с тобом,
да свако људско биће није зло,
ни месождер, ни жељно да глад
утоли њом, чак ни кад је
изгладнело. Онда ће у њеним
очима поверење заменити зебњу
и страх и бес. Онда во постане
мио и паметан, а рис питом и
благородан – мада, надам се,
не попут жене коју посматрам:
док одвлачи своје псетанце
од мале заводљиве керуше,

каже му, уњкаво и болећиво,
“*Perdona! Perdona! Perdonami!*”,
као да је Лепорело у Дон Ђованију.

Иако сумњам да јој је то намера,
можда се ипак жена извињава
свом малом псу за сву његову
небројену, заклану и поједену,
невину браћу животињску.

При крају писања га је заводљива власница (која се не појављује у песми) заводљиве керуше (која се појављује), запитала са суседног стола да ли пише дневник и на ком језику. Лазар је добро знао да кад би неко упитао ту жену зашто се обраћа човеку кога не познаје, добио од ње одговор да он има пристојне манире и очигледно није манијак – иако је прави разлог био Лазарев привлачан мушки изглед. Он је понекад, кад му прекипи, разарао и женске и мушке симулације, али то овог пута није учинио. Одмах је увидео да је керуша жедна, а да то власницу не интересује, па је отишао до благајне и замолио да донесе зделу воде за малог пса. Онда је тек посрамљена жена почела да се Лазару отворено удвара, хвалећи његову наводну сензибилност, „која се тако ретко среће код мушкараца”. Симуланткиња није знала у шта се упушта, јер јој је Лазар одмах изнео своју теорију по којој су мушкарци, кад им се само да прилика (без предрасуда које уосталом подстичу они сами, додворавајући се женама из сексуалних побуда), ништа мање сензибилни од жена и штавише имају идентично, или чак боље, развијен осећај за естетско и уметничко. Жена је покушала да се мазно препире, али се керуши теорија допала, па је побегла од власнице и шћућурила се испод Лазареве столице, нежно полажући своју главицу између његових стопала. Но Лазар је изгубио сваки интерес за обе женке јер је у магновењу схватио бар део свог односа са животињама: лепо је лепо само кад је и

добро, а његов осећај за лепо и аутентична одбојност према кичу су оно што животиње цене.

Док је из Венеције летео за Београд, размишљао је о филозофским тезама о добром, праведном и лепом у којима није било места за животиње. Чак ни код Аристотела и Русоа. На сурчинском аеродрому је и даље размишљао о томе, све док није страшно загрлио своју лепу, добру и праведну супругу М. која га је чекала. Но кад су ушли у стан у Београду, скоро с врата се бацио на старе бележнице јер га је нешто копкало. И ускоро је нашао оно што је полусвесно тражио. У бележници за 2005. годину, Лазар је прочитао следећи свој запис с датумом 16. септембар:

У данашњој шетњи видех овај graffito на почетку улице Обилићев венац (*Обилићев венац!*) преко пута хотела „Мажестик”, ћирилицом:
„ШЕШЕЉ”

А испод тога је неко дописао латиницом:
„JE U HAGU HA, HA”

Проверивши одмах на интернету, Лазар је утврдио да је др Војислав Шешељ у притвору у Хагу од 24. фебруара 2003, значи сада, овог првог дана године господње 2013, готово пуних десет година је тамо, *а да није осуђен*. Питао се за моменат да ли је тај „НА НА” graffito експресиониста свестан своје злобе и да ли га је иоле брига за сужња. Па тако су људи држани у Цариграду у средњем веку! Лазар је то објаснио својој супрузи Холанђанки, одавно православној, а М. је одговорила да није важно шта ко мисли о Шешељу, већ да је то што му се чини апсолутно неправедно. Да. Није праведно, па према томе ни добро ни лепо. У тој хашкој басни нема животиња, јер би се Лазар нарогушио кад би неко за поквареног човека рекао да је свиња. „Свиње су лепе, дебеле и добре”, одмах би оштро казао. Ко год да су хашке судије и стражари, и они који њима наређују, нису животиње. Али ни људи. Примерци су организама који су некако

успели да се бочно помере са стабла еволуције у вечни хаос, а то је ваљда једна од идеја пакла.

М. је ставила диск с латинским *Реквијемом* Вјачеслава Артјомова, руског, веома религиозног, православног композитора. *Dona nobis pacem*. Слушали су и плакали без речи. Затим је Лазар пустио болни *Канон њокајања* Арва Порта, естонског композитора који је прешао у православље. М. је загрлила мужевљевоу главу и снажно је притиснула на своје груди. Лазар је добро знао оба композитора. Са Славом је лутао високо по Кавказу, у Карачајево-Черкеској републици, са Арвом по шумама Лауласма у северозападној Естонији. Лазар је био бесан на себе јер није успевао да поправи своју земљу. Ту је била М. Два сина, А. и Д. Српски језик. Остало све најбоље живо на свету су биле животиње.

Причао је Лазар супрузи о животињама на Доломитима. О полудивљим чобанским псима који још постоје на висоравнима, на Атласу, на Андима и Шари (М. се бојала паса кад је била сама). Она га је подсетила да ће 15. фебруара 2013. бити двадесетшест година од „Лазарево суботе”, како су звали дан кад је један божји пас, у пустињи Калахари, 1987. године, дигао Лазара из смрти од жеђи и крварења. Лазарев џип, са великим парчетом шкриљца забоденим у десну предњу гуму, лежао је на крову у кањону у коме кише није било двадесет година, а пас, који никада пре тога није видео Лазара, силом је одвукао свог власника, најбољег и најправеднијег холандског Африканера на свету, четири километара до џипа у коме је Лазар био прикован.

Животиње увек враћају добротом, а праведне су и кад им се ништа не да. Зло је тући их и убијати, но оне знају шта значи покајање. А знао је то и Лазар. Добро се, с грозом, сећао да је једном, у раној младости, на шестом спрату зграде на углу Француске и улице Страхинића Бана, у стану своје тадашње девојке П., у њеном одсуству, малтретирао једну сироту мачку коју је П. узела са ули-

це. Девојка П., родом баш из Хага, је бар тада била неупоредиво боља и праведнија од Лазара, но животиње опраштају из дубине својих малих срца.

У Београду, 1. јануара 2013.

Аџиф

„Вратим ти се ја у собу послије дупле смјене и одма легнем, нако обучен и прљав. Уморан ко пас, но сан не долази. Пита ме цимер шта ми је. Кажем му да ме море у глави слике цигрета велики ко балвани... и тако уз цимерову помоћ почнем опет пушит. А то што кажеш да овако матор пушим а ништа ме не фали, па није да не фали. Пушио сам ти ја два пакла, а сад једно. Добро дође за мгрену, она ме снађе скоро сваки дан.”

Осамдесетогодишњак је кошчатог, избразданог лица. Шакетине на дугим рукама, снажан рукохват. Предњих зуба нема иза танких, модрих усана које се ипак умеју извити у пријатан, искрен осмех, у чему им помажу бистре очи, дубоко усађене. Кад се рукујемо, покушава да устане из баштенске наслоњаче.

„Тај цимер, Јово, добри смо били. Заједно смо годнама радили... баш најтежи поса, прокопали смо ти ми, болан, четири-пет тунела на прузи... Којој прузи? Па Сарајево – Плоче, у Титино вријеме, још шедесети годна. Бија сан ти ја у Плочи с Јовом кад отворше пругу и там сан стеко жену, добра је била. Но кад оно прође, љубав, што ли већ, ја ти посла не има и натјераше је њини да ме остави, кажу, пусти лењу Босанчину, није он наш. А ја, болан, шта ћу, лијепа ми је Плоча била. А и Плоча, јадница, свашта је пропатила. У Краљевини, кад сан се родија, бијаше Александровац ил так некако србијанско. Па је гади штакори Талијани назваше Пор-

толера... па, потом, е ово би добро, Плочу назовше Кардаљево! Извини, знам да сам без зуба, но смијат се ми дође нако мило. Држим шаку пред вилицон, но знаш ти да сам крезуб!

„И так ти ја дођо ође у Дбровник, да узморе дижем и полажем бијели камен на камен. Ође и мровину заради. Но мгрена мучи, лијепо ми је само кад с неким причан, ко сад с тобом, мој госпару, онда она, мгрена вјештица, оде мало ћа. Ал се врати.

„Не знам ти рећ што с тим Јовом би после. Он би ко ја из Коњица, Убосни. Тамо ти је у моје вријеме сваког било. Нас Мслмана, било је, брате, и Рвата и Срба. Но кад дошо рат, људи престаше бит људи, завадише се сусједи, кућа се с кућом закрви, село са селом. Сад су тамо само моји. Не знам шта би с Јовом и његовом обитељи. Можбит страдаше у челебићком логору. Нема там виш Србља но неколко стари и тек је покоји матори Рват...”

Први су дани дубровачког марта, позно је, тихо и прохладно поподне. Стојим усправан у дугом тренчкуту пред Атифом који седи, нагнут напред, с лактовима на коленима и брадом ослоњеном на скрштене шаке. Гледамо се дуго, пријатељски, као да имамо времена. Над вратима десно од веранде је уклесано, Заклониште *Domus Christi MCCCXLVII*. На зиду је и плоча, Дом за старије и немоћне особе. Над другим вратима, петнаестак метара даље у тој слепој улици старог Дубровника, пише Пучка кухиња.

„Има нас сви ође, и мушки и женски. А то што питаш, как ја Мслман заглави код католка, е мој госпару, сви смо ти ми људи и браћа!” Рашири Атиф предуге руке, као створене да обухвате читав свет, и убеди ме крезубим смехом и светлим очима дубље но што су то икад успеле Бетовенова Девета и Шилерова Ода у постојање људског братства.

Ушао сам неколико часова раније у ту улицицу некога не тражећи и нашао Атифа. Но нисам могао да се одупрем надлазећој тмини. Сачекао сам моменат најдуже Атифове тишине, стегао му руку, застао, па онда побегао низ За Роком. Била је то пуста, белокамена, стародубровачка улица.

У Дубровнику, 9. марта 2013.

Ти дум ладам

Недавно беше некакво важно европско првенство у једном досадном тимском спорту. Док се одвијало, једна моја познаница, Дубровчанка, ме је обавештавала о реаговањима чланова своје породице током заједничког гледања утакмица. Те је млађа сестра пре неколико година, као балавица, била „закопана” у сад још држећег вратара једне медитеранске земље; те се брату, надобудном фудбалеру, допада „дриблинг” помодног спољњег везног из једне атлантске земље – а коментари осталих о новој локници тог лепотана се врте око „кравља” и „телећа”... да не дужим.

Пошто је људски мозак изразито асоцијативан, далматински говор у Луцијиним порукама, помињање града Дубровника, као и телећих фризура, све то заједно ме је одвукло у рано младићко доба и у једно мало рибарско насеље с говећим именом на прелепом острву Мљету.

* * * *

„Краул” се у ватеполу махом плива с лицем ван воде и очима које све виде. Лопта се тера напред таласићима које производе складни завеслаји руку, а тек понекад се она мало усмери носом или челом. То је лепо видети, јер је лопта савршен геометријски облик, поготову кад брзо напредује, као сама од себе, пошто је ретко такнута. Призор је још лепши кад пливач води лопту не у базену

него пола километра у правој линији преко неке велике воде, а посматрач је, сходно томе, далеко, на обали. Тако ме је посматрао осамнаестогодишњи рибар Лука са малог мола пред породичном кућом на мљетском сланом језеру и о мом стилу и брзини извештавао свог стрица Ловру. То није заиста било језеро, него низ привидних језера, односно увала које су биле необично дубоко уклесане у тело острва, а са отвореним Јадраном биле повезане мореузом. У највећем језеру се налазило острвце са напуштеним самостаном. Као шеснаестогодишњака који је озбиљно тренирао ватерполо у једном великом београдском клубу, мој тренер, бивши чувени играч дубровачког „Југа”, ме је пуштао на лето само ако обећам да ћу с лоптом пливати свакодневно, дуго и далеко.

Научио сам да пливам као сасвим мало дете на дубровачкој плажици „У Шулића” где су туристи ретко залазили. Лукино пливање – споро, али издржљиво, рогобатним стилем – било је типично за младе и скромне далматинске рибаре тог времена. А Ловро, искусни Ловро, с дубоким разумевањем рибе, био је опет типичан за своју генерацију и једва је, или уопште није, знао да плива.

С Ловром и Луком сам често ишао на ноћно рибарење у омаленој, али тешкој, барци без мотора с покривеним прамцем. Користили смо плутајуће парангале. Ловро је знао све о овој врсти риболова, а и о многим другим. Један метод који очигледно није био добро савладао пре него што је још у младости заувек престао да се њиме бави био је „риболов” динамитом. Изгубио је јадни Ловро вид на оба ока, па и леву шаку.

На рибарење би полазили дубоко из увала око десет увече, кад није било пуног месеца, користећи два масивна весла којима би руковали Лука и ја, сваки по једно, седећи један крај другог. Ловро је углавном пушио и смешкао се, с благо накренутим лицем, затворених очију. Носио је он, Ловро, бескрајни рајски осмех,

а ретко црне наочаре. Међутим, нисам веровао том осмеху. Као тако млад, био сам убеђен да Ловро није искрен, да је слепило ужас, да слеп човек никад нема чему да се радује и смеши. Касније сам од једног врхунског слепог шахисте сазнао да му шаховска логика и фантазија доносе праву радост, много већу од побеђивања видећих.

Искрен или не, Ловрин осмех је био леп, пун, а лице радно и племенито. Тај осмех није био нимало налик оном о коме је Валентин Распутин у роману *Живи и њамтѝи* записао: „Лица немих су занимљива; осмехују се, а очи хладне, равнодушне; усне се померају а све остало је непомично.”

Задиркивао је Ловро Луку и мене о свим могућим стварима, почевши од девојака, па до тога да слабо пијемо и уопште не пушимо. Е Ловро, Ловро, какав си ти драг и топао човек био... волео сам те, да знаш; за тебе бих ја, тврдоглави и искључиви екавац, речи „прави човјек” или „чојек” или чак „чоек” радо изустио. Не сећам се добро како си говорио, давно је било, а после је дошао рат.

На левој руци без шаке Ловро није носио протезу, али ми је Лука рекао да је Ловро једноручно много снажнији веслач од њега. То ми је изгледало невероватно, јер су Лука и Ловро били слично грађени, невисоки, жилави, без мрве сала, а Лука је ипак био двадесетак година млађи. То ми служи као поука до данашњих дана – да све могу кад хоћу и да се не обазирем на младе кочоперце.

Извеслали би Лука и ја далеко на пучину, одакле су се тамна мљетска брда видела у перспективи. „Да нисте так слабашни већ би до Ластова били стигли,” бодрио нас је Ловро. И ту негде, на отвореном мору, уколико се мали Јадран игде може сматрати отвореним, Ловро би наредио да станемо. Како је знао где бацити парангале? Знао је. И Лука је знао да слепи му стриц Ловро

зна, као што је у то био уверен и Лукин отац, Ловрин старији брат Стипе – породични трговац, рачуновођа и повртар на њиховом парчету оскудне земље.

Мало сам знао о риболову, нарочито у почетку, и радио сам шта ми се каже. Међутим, имао сам и ја прохтеве, невиђене и безобразне. Тако, стигнемо ми на Ловрино тајно место на пучини, а ја изјавим да сам дуго веслао, да ми је врућина, и да ми је до купања. Кад се то први пут десило, она двојица су се погледала (тако ми се учинило) и почела да се кикоћу. На шта сам ја – млад и луд, љут, повређен, одважан, неко ко је сматрао воду за другу мајку – стргао одећу са себе и го голцат скочио у дивно црно море, које је унутар светлуцало. Чим сам изронио, почео сам да чикам Луку, „Хајде, скочи, да те удавим ако се не удавиш сам!” Док се он премишљао и псовао на учтив начин далматинских младића тог времена, ја бих окренуо пупак јадранском ноћном небу. Ничег на свету се нисам бојао и знао сам да ће ме заувек све реке, сва мора и сви океани света волети. И тако је увек потом било. „Види Влада как воли наше море,” чуо сам Ловра, „е да му је још и нека цурица да ју загњури!”

Пливати из рибарске барке усред ноћи – нечувено. Но убедио сам Ловру да ће се рибе кроз неколико минута поново скупити тамо негде тридесет метара доле. Кад ме је обујмио десном руком, то као да је била Башчеликова, али на његове се претњице ни Лука ни ја нисмо више обазирали и од тада смо можда били једини јадрански рибари који су усред ноћи пливуцкали пре бацања парангала.

То је било нешто београдско–мљетско: веслаш, пливаш, у поноћ једеш рибарску вечеру, коју би госпа Марија, Лукина мајка, спремила. Боже, Боже! Какви добри људи. И Лука и ја, трезвењаци, би гуцнули мало киселог вина из крчага с Ловром, а онда би сви легли и спавали до четири кад би се будили да подигнемо

парангале. Ловро ме је научио шта да радим са свакојаким створењима која би се појавила из мора. Па и са љутом мурином–јегуљом, или већ шта је, с opakим зубима. Да је лепо замолим и омогућим јој да гризе себе или дрво барке, а не мене.

Ни Стипе ни Марија, па ни Лука, се нису мешали у улов на молу. Но сви смо били окупљени и немо посматрали. Ловро, погнут и невидећи, је својом неустрашивом десном руком, уз повремену помоћ оне обогаљене, распоређивао морска бића са дна барке у корпе од прућа. Кад би довољно љигавих створења осетио под прстима, усправио би се, дигао главу лагано пут њему невидљивог неба, и свечано издекламовао: „Ти дум ладам!” А Лука би шапутао, као да смо у цркви, „То Ловро хвали Бога за добар улов”. Међутим, захваљујући труду веселе Драгице Латинке, моје професорке тог вечног језика у једној београдској гимназији, ја сам већ био одгонетнуо да Ловро на свој начин мрмља „Te Deum laudamus” („Тебе, Бога, хвалимо”).

А то Ловро никад не би рекао после доброг улова преурањено, још тамо на отвореном мору. Као сваки рибар, па и ја, био је сујевеан и дубоко уважавао силу мора, чак и кад би се нашли у бонаци, без дашка ветра, на пучини глаткој као столњак од свиле.

Јул 2012.

Скривене чари зајадној Балкана

17. септембар 2004.

На аутобуској станици у Француској улици, одмах изнад Душанове, момак и девојка стоје загрљени, припијени. Међутим, ни њему ни њој очи нису занете, већ обоје преко рамена оног другог помно мотре пролазнике. Истовремено, он јој добује по набреклом дупету утегнутом у фармерке (ни дупенцету ни дупишту) – удара неки ритам онако поседнички, мало расејано, из навике или досаде. То је тело жене, чудесног бића, простачино, научи се да то уважаваш, мислим, али не с пуно уверења.

18. септембар 2004.

Македонском улицом ми у сусрет иде, самосвесним ходом, једна моја лепа другарица двадесетих година. Питам је, А како је данас изволела бити госпођица рибетина? Смеје се на београдски начин и ни најмање не љути.

21. децембар 2004.

Око 11,30 ујутро, угао Страхињића Бана и Капетан Мишине. Млади чистач улица, можда Ром, подижући неки отпадак с тротоара, мумла (кобајаги за себе, али довољно гласно да га чујем), Ни улица ни дупе не могу бити чисти! Песник, очигледно.

21. или 22. децембар 2004.

У кафићу Инсомнија (угао Страхињића Бана и До-брачине) је сниман видео спот за МБ пиво у коме су учествовали Лазар Ристовски (наводно добар глумац), Цеца Ражњатовић (наводно сисата певаљка) и Пиер-луиђи Колина (наводно болесно ћелав судија у некак-вом неважном спорту). Заиста свашта у мом крају.

16. септембар 2005.

Преко пута хотела Мажестик, испод табле на којој пише Улица Обилићев венац, једна српска рука је ћирилицом написала Шешељ, а друга је латиницом до-дала Је у Хагу ХА, ХА. Пакост брата брату: добро је познато да Србима није потребан инострани непријатељ. Фотографисао сам овај пре мурал него graffito.

19. децембар 2006.

На тв каналу Спорт клуб (бр. 29 на СББ-у), серија заиста невероватно дегутантних спотова за кондоме америчке фирме „Тројан” (Тројанац). Из искуства знам да се такви никад не би појавили на америчкој теле-визији. Очигледно се ради о српским маркетиншким консултантима школованим на „Западу” који Амери-канцима самоуверено тумаче укус типичног српског простака – јebача и његове јebачице – јер и жене гледају Спорт клуб, зар не?

19. децембар 2006.

Спот некакве хрватске групе у коме помињу регио-не бивше Југославије. Косово је ту међу првима, па раз-норазни делови Хрватске, а ту су и Корушка, Штајерска и Херцегбосна; а онда се помињу Неготинска крајина (одмах ми би јасно, због влашке мањине) и Санџак (зна се зашто). Паметни неки политичко-географски клин-

ци, школовани у хрватском Стејт Департменту (мада са медвеђим шубарама на главама). Међутим рефрен ткзв. песме је ишао овако:

Ријечке пичке
воле своје дечке
ријечке...
дају мени пичке
чке, чке, чке
ријечке пичке
су најљепше!

Оно што ме је одушевило су биле модерне Хрватице. Оне су биле пред самом бином – врло младе, сисате, полуодевене девојке - чке које су усхићено скакале на чке, чке, чке... римовало се.

2007, јули

Е ово ме подсећа на мајушни вулгарни догађај у једном љубљанском аутобусу. Два клинца од шеснаест-седамнаест година, усред дана, сасвим трезни, су ушли у аутобус и ускоро почели да гласно и упорно певушкају: пичкасте пичке, пичкасте пичке... (можда су управо изгубили невиност о трошку татица бизнисмена у неком љубљанском бурдељу који је избегао пажњи строгих контролора Европске уније; узгред буди речено, Брисел ослобађа од оговорности старе чланице, као што је Холандија – мора да су у питању историјске европске културне вредности финансијско-туристичке природе). Наспрам мене је седела млада плавуша Словенка која се на све то смејуцкала, а онда се зауставила и упитно ме погледала у смислу да ли разумем словеначки (за Словенце се из принципа облачим четири до шест пута боље од њих) и свестан сам о чему се ту пева? Јер је све то наводно било забавно и дечачки неозбиљно и симпатично (а можда сте се мало и узбудили, а госпођице Словенчице?). Али да би западни Балкан био

потпунији (верујте ми на реч), била је, ту близу, присутна и млада Босанка у комплетној униформи и, наравно, са троје мале деце (како би иначе била права удата жена?). На њу нико није обраћао пажњу, но она је очигледно сасвим добро чула и разумела значење пичкастих пичака. Није поцрвенела, гарантујем. Али је била истински шокирана. У цивилизованој Словенији, у Европској унији, куда сам побегла од оних Срба и Хрвата? Прво је погледала у мене и у Словенку да нађе потпору за своју шокираност, а кад је није добила, загледала се кроз прозор.

У том моменту – јер је гледала далеко, уместо да почне да се бави дечјим дрангулијама – био сам сигуран да то лице и тај поглед нису изражавали само босанско-муслиманску касабско-малограђанску хипокризију. Она је била нормална жена, што би се у Србији рекло, старог кова, коју су бујице историје бациле у Нову Европу која се претвара да је воли из својих перверзних разлога, а учиниће њој и њеној деци пуно зла.

У Београду, 1. јануара 2009.

Звезда њадавица

Неко време Иван је нечујно стајао у сенци поред врата простране дневне собе, као ронилац који дуго задржава дах. Нетремице је посматрао префињени профил своје жене. Она је спокојно читала испод старинског наранџастог абажура своје баке. Донели су га преко океана из Крагујевца. Затим је Иван направио десетак брзих корака по меком тепиху, сагао се преко кожних леђа кауча, помиловао Тамарин образ и нежно је пољубио у уста. Она је одложила књигу и полуустајући загрлила Иванову масивну главу. Дуго су се гледали, заљубљени после толико година брака.

Прошао је прстима кроз Тамарину косу, пољубио је у слепоочницу и отишао у свој кабинет. „Идем напоље да дубоко удахнем”, претходно јој је рекао, сачекавши да чује њено „узми јакну”, што се предвидљиво, али добродошло и нежно, дешава у срећним, дуго-трајућим браковима. Сео је за свој радни сто и прекрстио шаке на темену. Неколико минута је посматрао малу бисту Николе Тесле од алабастера која је стајала у углу стола. Затим је дигао поглед према плафону, размишљајући и сећајући се.

Није знао да ли је дошао у кабинет с овом идејом или ју је тамо добио. Свеједно. Сви који су га добро познавали су били свесни да је непредвидљив и ексцентричан човек, понекад плаховит, што је по стереотипу било чудно наћи у првокласном машинском

инжењеру. Но био је какав је био. Његова топлина и широкогрудост су чиниле да се плаховитост опрости и тумачи као obsednutost правичношћу. Добро, имао је он заиста ту особину, чак поприлично од те црте личности, али су и Иван и Тамара знали да је у сржи плаховитости постојала „милећа сила црног”. То је чак био наслов једне Тамарине песме у прози, објављене у смедеревској *Сребрној ниши* неколико година раније. И она је била инжењер, али су обоје били широко образовани и начитани људи. То значајно „али” опет говори о стереотипима, а они постоје у свачијем мозгу.

Иван је отворио средњу фиоку радног стола (*био би у десној фиоци да је ово филм*, подругљиво се обратио самом себи) и оданде узео свој нов новцат Smith & Wesson .357 с кратком цеви од 2,5 инча. Извадио је из револвера све метке сем једног, ставио их у фиоку и нечујно је затворио. Устао је, протегав се и ставио револвер у џеп својих комотних панталона од твида. Лепо су му стајале, није имао ни наговештај стомачине коју би његове године захтевале да је остао у Крагујевцу.

Напољу је била прелепа ноћ Монтане. У правцу Северњаче, не тако далеко, била је Канада. Ноћ без месеца, са бескрајним звезданим небом под којим су се назирали обриси имања које су Тамара и Иван стекли. Ноћ без ветра, бритка и са мирисом скорог снега. Ваздух је био тако чист да као да га уопште није било, а опет су плућа била захвално пуна. Касни октобар, ускоро ће Иванов рођендан. Корачао је међу дрвећем које је раније родило укусне, киселкасте јабуке северних поднебља. Бивајући често, током свог крагујевачког живота, у Владимиру, Суздаљу, Костроми, Иван је знао руске јесење јабуке, чувене антоновке, сличног укуса. А нашао их је и у причи свог имењака Буџина. Управо због те приче које се вечерас сетио, нашао се Иван сад у свом јабучњаку, и то с револвером у џепу.

Стао је под једно дрво и дубоко удисао. Дозволио је свом погледу да лута ли лута по васиони, оном сасвим малецном њему видљивом делу, као што су то чинили Кант и Тесла и безброј других занемелих и задивљених људи. И као Буњин и Тесла видео је Иван звезде падавице. Лагано је извадио револвер из џепа и чекао минут-два да следећа хладна звезда падне на његово врело чело. Онда је дигао револвер и опалио кроз крошњу јабуке у звездано небо према метеороиду. Није имао слугу, као млади Буњин, који би му пола-скао. Али је као и Буњин, кад му се од праска опоравило чуло слуха, поново схватио да је живот на овој планетици изванредно леп.

Тек мало запањеној Тамари, која је истрчала из куће, послао је кавалерски пољубац и блистав осмех кроз звездану прашину. Знала је она да Иван може да погоди звезду падавицу. И да га нико неће ухапсити. Имање је велико, револвер је пријављен, а управо је симпатични шеф градске полиције наговорио Ивана да га купи. Не за самоодбрану, него онако, као потребни део пејзажа и локалних обичаја – мада би пушка била још боља, додао је. На крају крајева, мислио је Иван, ово је Америка, а не Србија, у којој се за шенлучење наводно може добити две до десет година затвора.

Почетна карика узрочног ланца који је водио овом наизглед бесмисленом и театралном Ивановом гесту је скована у лето 2006. године у Београду. И гле чуда, баш на једној позоришној представи – и то о Тесли. И Тамара и Иван су већ били изгубили свој инжењерски посао у Крагујевцу и преговарали су са две америчке фирме. Међутим, много су тежи били преговори са њиховим старијим сином, Борисом, који је те године започео студије у Београду. Тај је интеллигентни и својеглави младић тврдио да не жели да се сели у Америку из принципа, а не зато што се заљубио. Иван га је схватао

боље него Тамара и крио је од ње да је чак поносан на сина. А она је наравно желела оба сина са собом.

Тамара је била смирена, нежна особа, али је сада била љута. Говорила је, „Чак му се сви другови смеју у брк што пропушта овакву шансу. Али ако неће да иде с нама и Петром, не долази у обзир да му купујемо гарсоњеру у Београду. Радиће у неком кафићу и животиариће као и већина студената у овој земљи. Земљи која нас двоје неће. Схвата ли он да нас овде неће? принуђени смо да побегнемо одавде мада нам није осамнаест година као Борису. А он неће да нас разуме, мада се вероватно не би противио новом рачунару и новом мобилном. Америчким моделима, наравно. А у гарсоњеру би се сместио с оном малом шушом!” Иван би праскао кад би чуо овакве оптужбе и пребацивао Тамари да је тако неправичну никад није видео. „Није лепо то што говориш, а сигуран сам да у срцу осећаш да је Јелена дивно девојче, а не шуша...”

Често су Тамара и Иван долазили у Београд на разговоре с Борисом, а Иван је запањено и самог себе тиме што је одбијао да плане пред синовљевом упорношћу. Борис је то знао да цени, а знао је и да никако не сме да увреди мајку, то му отац не би опростио. Ако мора да је повреди својом одлуком, повредиће је, али вређање је нешто друго. С родитељима би долазио у Београд и Борисов млађи брат, Петар. Браћа су била блиска, без обзира на разлику у годинама. А Тамара није пропуштала ни једну прилику да укаже Борису колико је дванаестогодишњи Петар зрео и колико једва чека да пође у своју прекоокеанску авантуру. (Логични, али учтиви Борис се уздржао да одбруси мајци да зрели људе не лове авантуре.) Имао је и Петар слатку другарицу, Милицу, али она му је обећала да ће га посетити чим сакупи новац за карту.

Тог лета, током једног боравка у Београду, Иван је предложио Тамари да погледају комад о Тесли о коме

су рубрике културе и „културни додаци” два дневна листа разглабали у свом претенциозном, а полуписменим, стилу. Мрзоволна због Бориса, Тамара је неочекивано одбила да иде, говорећи да је сваки позоришни опортуниста већ написао мултимедијалну драму о Теслином животу и да се сијасет плитких културњака, пулена најновије власти, већ наметљиво огласило. „Свако би да профитира од Тесле током ове прославе стопедесете годишњице рођења. Нећу да непотистичким медиокритетима дајем новац”, хуктала је Тамара. Тако је Иван отишао без ње, са Петром, који је био и паметан и инстинктивно скептичан, те је често зевао током представе, додуше увек покривши уста. Изашли су чим је то било пристојно и отишли на сладолед у „Москву”. Тамо су отац и син установили да им се само једна ствар у представи допала, то да је Тесла записао у свом дневнику, романтичарски више него инжењерски, „Кад видиш звезду падавицу потрчи и ухвати је!”

Иван је и много касније размишљао о тој реченици. Мада је мисао била сушта наивност, чак кич, понекад је гледао на читаву трауматичну епопеју пресељења из Крагујевца у Монтану – Тамарину, Петрову и своју дислокацију, а без старијег сина – у том позитивном светлу. И Петар се сећао реченице и чак писао о њој и брату у Београду и Милици у Крагујевцу. А кад је био изабран за капитена ватерполо тима у својој школи у Монтани, рекао је сасвим озбиљно оцу и мајци да је Теслина мисао „дивна”. У школу је радо носио мајцу са Теслиним ликом испод ког је ћирилицом писало НАЈБЛИСТАВИЈИ УМ. Ту му је мајцу брат послао; писао је да ју је купио у једној радњи на углу Косовске и Влајковићеве у Београду.

Петар је био захвалан брату и уживао да својим новим другарима преводи речи на мајци. Био је васпитан да буде скроман и да цени мале лепе ствари. А имао је и њух да се окружи децом са сличним особинама. Кад

јој је мејлом послао своју фотографију у тој мајци, девојчица Милица је написала, „Много ти лепо стоји, али не мислиш ваљда да си и ти најблиставији ум?! Не можете и Тесла и ти да будете нај-нај ум”. На то јој је Петар послао своју фотографију у танушним гаћицама за ватерполо, не би ли је саблазнио уз речи, „Ето ти, овде сам нај-безуман!” Због опасности тако оријентисаног смисла за хумор, скајп комуникација са Србијом није Петру била дозвољена, изузев са Борисом.

Иако је и Иван у раној младости одлично играо ватерполо, Тамара и он су тек с времена на време ишли на утакмице које је Петров тим играо против других школа. Ни њима ни Петру се нису допадали превише грлати родитељи-навијачи. Ипак су отишли на прву утакмицу на којој је Петар био капитен. Била је ноћна, у отвореном загрејаном базену под звезданим небом. Стајали су Тамара и Иван и цупкали недалеко од ивице базена, иза једног од голова. Као капитену, Петру је дато право да изабере број своје капице и он се одлучио за број пет. Знао је да је то очев најомиљенији број, а ватерполо га је још више спајао с њим. Уосталом, Иван га је и научио да плива и то у другој или трећој години живота.

Утакмица је почела спринтом за лопту, а Петар је пливао за свој тим. Стигао је до лопте за делић секунде пре свог ривала из друге школе, вешто ју је захватио и послао назад, свом беку. Тамара и Иван су запљескали, а Ивану је у магновењу прошло кроз главу, „Кад видиш... потрчи и ухвати је!”

Близу њих је стајао један пар. Човек је носио црне наочаре и држао, са само неколико прстију, дуги, бели, метални штап с три-четири зглавка. Жена му је преносила игру, али је то лоше чинила, јер није схватала у чему је лепота ватерпола. Постало је јасно да су то родитељи вратара екипе која је играла против Петрове. Отац је подстрекивао сина, али је то силом прилика

могло бити само сасвим уопштено. Очигледно је било да му је тешко падало кадгод би му син примио гол.

Утакмица се завршила резултатом 12 према 4 у корист Петровог тима. Тамара и Иван нису себи дозволили ликоване. Напротив, жарко су желели да је резултат био само 6 према 5 за Петра, или тако нешто. Јесте да су му били родитељи и желели му победу, али не претерану, не у овом случају.

Чекали су Петра петнаестак минута да се истушира, обуче и раздрагано истрчи из свлачионице са својим саиграчима. Загрлили су га обоје. Успели су да васпитају Петра тако да се не стиди пред друговима и чак девојчицама кад га родитељи јавно загрле и пољубе. Иван је под својим уснама осетио нежну кожу на Петровом образу. Коса му је била влажна, мирисала на хлор и штрчала у свим правцима. Очи су му блистале.

Пошли су према аутомобилу, сви троје загрњени, Тамара у средини између своја два мушкарца. Иван је осетио Тамарино тело припијено уз њега. Оличење среће. Али не баш потпуне.

Да је само и Борис ту, мислили су сви троје. Да је она могла да ме вечерас види кад сам давао голове, мислио је Петар, који се приближавао тринаестом рођендану и одлучио да те ноћи не спава или ако спава да сања Милицу.

Тамара је као и обично с љубављу, али помно, пратила променљива расположења свог мужа. Сад је угледала сенку која је однекуд стигла, пала му на чело, очи и уста, и растужила га. У магновењу је све схватила, неки делић секунде пре него што јој је Иван прошапутао на уво, „Онај господин поред базена, који је бодрио сина, неће моћи никад, разумеш ли, никад више, да честито потрчи, а камоли да ухвати звезду падавицу...”

„Знала сам да мислиш о томе. Да, то је ужас. Али молим те, немој да Петар чује. Тако је дирљиво срећан”. Размишљала је Тамара и о томе како су Бориса поште-

ђивали, чинило јој се до прекјуче, од окрутних животних истина, а сад... није хтела себи да призна колико је Борису већ година.

У Београду, 3. априла 2013.

Конкурс за ријалиџи шоу

Троје их је ушло у нову пословну зграду. Из фоајеа сачињеног од имитације мермера су закорачили на дуге покретне степенице. Испод ПРВОГ су била два празна степеника, па онда ДРУГА. На трећем степенику испод ње је наравно био ТРЕЋИ. У ствари, степенице изнад сваког од њих нису биле сасвим празне. Сви троје су стајали с једним стопалом дигнутим на следећи степен. Стајали су непомично. Њиховој стабилности је помагало то што су ПРВИ и ТРЕЋИ држали десну руку на љубичастој покретној траци, а ДРУГА је то чинила левом руком, на левој траци, која је била ружичаста. Што су се више пели, звук мотора који је покретао степенице се све слабије чуо, али је настављао да их обавештава о свом постојању путем благих вибрација које су осећали кроз своју обућу. Нису разговарали.

На врху степеница су угледали новопостављену велику таблу у облику стреле на којој су црвенкасто титрала слова SEX APPEAL REALITY SHOW. У истом распореду као на степеницама, пошли су десно широким полукружним ходником и убрзо стигли пред врата са елегантном таблом на којој је писало SEX APPEAL FEMALE CANDIDATES ONLY, а испод тога, веома малим словима, *Isključivo kandidatkinje za seksepil rijaliti šou. Kucnuti jednom.*

ПРВИ је отворио врата идентификацијом својих зеница. Просторија је била неодређеног облика, повелика, јарко осветљена и без сенки. Наспрам улаза су биле

три црнобеле фотеље, метар-два једна од друге. ПРВИ је сео у средњу фотељу, ДРУГА у ону десно од њега, а ТРЕЋИ у преосталу. Мало у страну, тако да не омета поглед из фотеља на улаз, стајао је ониски, пространи, овални педестал од дебелог затамњеног стакла. На поду, између улаза и фотеља, налазила се светлуцава путача. ТРЕЋИ је из фиоке у својој фотељи извадио кожну кутију на којој су била угравирана слова МИЖТ, што је наравно био акроним за „мерни инструменти за женско тело”.

Као и увек у овој ординацији, владала је потпуна тишина. У детаљним и стриктним упутствима које је трочлана комисија за одабир жена добила од међународне компаније LFA (Љубав За Све), која је организовала ријалити шоу, нигде није поменуто да кандидаткињама треба на било који начин угодити – на пример, сладуњавом музиком. „Наш посао је сувише озбиљан да би се макаква фриволност толерисала”, истовремено су samozадовољно помислили ПРВИ, ДРУГА и ТРЕЋИ.

Куц, куц, тачно на време. „Уђите”, узвикнуо је ТРЕЋИ својим *castrato* гласом. Једно женско створење је обазриво почело да улази. „Одлазите! Лепо пише куцнути једном! Зар не знате да је тотална послушност основа свих ријалитија?”, засиктала је ДРУГА, истовремено вокалном командом произведши мрки мрак у просторији. Кандидаткиња је побегла, не покушаваши да ишта каже. То је било неуобичајено за њу, али је знала да је комисија моћна. Наравно да никоме не би могла да објасни зашто је моћна.

Нешто касније, куц, тачно на време. „Уђите”, пискаво је узвикнуо ТРЕЋИ. Кандидаткиња је закорачила у просторију, снисходљиво се смешећи. „Станите на знак икс, ћутите и не мичите се”, одсечно је рекла ДРУГА. Минут је прошао, а онда се ПРВИ огласио смиреним, заповедничким гласом који није дозвољавао препирање: „Имаш више од двадесет и три године. Нафракана си. Напумпана. Сва разједана. Одлази.” Мрак. Искричава

трака на поду је водила до врата. Следећа. „Дрогирана. Разјебана у куплерају. Одлази.” Следећа. „Рађала си. Одлази.” Следећа. „Танке усне, без сексепила. То нима-ло неће задовољити гледаоце кад те у *close-up*-у буду гледали док сисаш... знаш већ шта. Одлази.”

Улази лепа девојка од деветнаест година. ДРУГА мум-ла, „Хм. Ни девојче ни девојчуре...” ПРВИ је прекида и наређује, „Скини се гола ту где стојиш и стани на пу-тачу!” Девојка се не чуди, али ипак пита, „Зар нема неки параван?” ПРВИ мења тактику; девојка је добар улов. „Ово је нови ријалити шоу. Какав никад није виђен. *Big media exposure*. После, можда, моделинг, плејбој клуб, порнић филм. *Very big money* за тебе. Раз-умеш, гускице? Ово је *сексејил*, а то значи секс уживо! Кроз годину-две да би узела овакве паре мораћеш да идеш на ријалити на Марс! Без повратне карте... А и шта си мислила да сексепил значи? Да само мрдаш гу-зицом? Неће моћи. Скидај те прње.” Девојка оклева за моменат, па почиње да се скида, није јој први пут, замишља да има женску моћ, а баш јој треба новац. ТРЕЋИ прилази њеном складном телу, лице га не интересује, није његов јоб. Он је миран, а њој су бра-давице надражене. Висина 170. Ципеле 37 ½. Струк 61, кукови 90, однос 0,68. Обим сифона 90. А сад, обим подсисја...

Онда ДРУГА наређује, „Станите мирно према мени... обријана пичка. ТРЕЋИ, стави оловку под сисе. Добре су... Окрените се четврт круга у лево... добар став, нема стомак. Још четврт круга у лево... тврди гузови, ноге без целулита. Још четврт круга у лево, модрица на бу-тини... и још четврт круга, опет према мени.” Сад ПРВИ устаје, преузима ствар, показује прстом на педестал, „Лези овде на леђа”. „Али... биће ми хладно и... за-што?” ПРВИ је сад безобзиран, зна да ниједна која се скине неће затим да устукне и оде. Свима су им психе гњиле и труле, још од пре пубертета. „Не гњави, кур-

вице. Млада си, али није од јуче да продајеш пичку за паре, крпице и изласке”. „Нисам ја...”, започиње девојка, али је већ на леђима. ДРУГА јој ставља кажипрст десне руке на усне, као да је заћути, а истовремено јој левом руком раздваја бутине. Затим јој ставља прст међу усне и тражи јој језичић. Док се девојчине усне затварају око жениног прста, јер су навикле да то чине од тринаесте године, ТРЕЋИ већ професионално врши мерења вагине и ануса. Фотографише детаљно. Јер управо те делове њеног тела ће касније помно разгледати телевизијске камере док се с девојком буду спаривали различити гадови и гадуре у ријалитију. Што веће битанге, то боље за рејтинг, јер је девојка више понижена, а у то се гледаоци уживљавају.

Већ одавно се њен живот састоји од секса, шминке, ципела, мобилног, хаљиница, цигарета, фејсбука, трача и још секса. И кобајаги студирања неког језика из популарних серија, мада још нема катедре за турски. Сад ће добити велике паре радећи оно што добро уме, без да мора да једе пацовски измет, као у неким ријалитима.

ПРВИ, ДРУГА и ТРЕЋИ задовољно посматрају девојку док се бестидно облачи. Добиће бонус за малу дрољу. А Сексепил шоу ће сигурно превазићи гледаност Великог брата, Сервајвора и оног новог, смештеног у Тексасу, где из приватних затвора пуштају осуђенике на смрт, па их они који довољно плате лове и убијају. Компанија LFA мора да добро заради пре него што сулуда марсовска идеја компаније FFY (Задовољство За Тебе) не постане стварност.

У Београду, 7. априла 2013.

Пут за Архангељск

Никад му се раније није десило да у родном граду мора да се упита како да убије дан. Али, ето, и тај дан је дошао. Сада је било вруће подне, а Аерофлотов лет SU 2093 за Москву је био заказан тек за 00,50. Дванаест часова без обавеза, без растанака, без предвиђене радости и без неочекиваног бола – надао се. Све је бирократске послове закључио, све је патње велике и мале с људима и на гробљима преживео, и сваку је могућу радост испио опраштајући се од пријатеља из детињства и младости, од бивших својих лепотица и од самог спарног јулског даха београдског. Преостало му је само да посматра протицање дванаест београдских часова.

Из Доситејеве је скренуо у Васину и пошао ка Студентском тргу. Застао је и посматрао неколико минута зајапурена лица жена које су на плочнику, седећи на трножцима пред једном страном банком (која је била и његова до пре два дана), продавале лепо цвеће без мириса. Нису изгледале те жене као да су га својим рукама одгајиле, пре ће бити да су га купиле од препродавца, а од њега је траг водио можда све до Алсмера у Холандији. Воњ те групе жена, стечен не знојем баштенског рада него оним што избија из страха током препродаје и ценкања, осећао се чак до клупе тролејбуске станице на коју је безразложно сео. Када је стигао тролејбус бр. 41 с Бањице и троја врата су се отворила њему у лице, из велике металне кутије на точковима је

заједно с јаром изјурила маса и још упечатљивији воњ. Већина ових корисника јавног превоза је држала мобилни на уху, мада је сумњао да сви имају довољно новца за свакодневно чист доњи веш. Већ седам година није био у Русији. Надао се да мобилни и фејсбук нису тамо потпуно уништили улично и друштвено понашање као у Београду.

Голотиња младих тролејбуских путница, од којих многе мора да су ван летњих месеца биле академске грађанке, га је и узбудила и ражалостила. Као што су оне покуљале из тролејбуса, тако су им дојке куљале из оскудних блузица. Голишавих леђа, пошле су према Кнез Михаиловој преко прелаза Васине код Добрачине. Гуме врућином успаваних таксиста су шкрипале. Тако је и он прешао Васину. На зебри му је пала у очи једна девојка, а у истом трену, изнебуха, је помислио, Боже, Васина улица Васе Чарапића, ослободиоца Београда 1806, ко би се од ових сада око мене жртвовао за некакво ослобођење од било кога? То му је била мисао док је ступао у ресторан споре брзе хране, ту на углу, пратећи девојку, а да тога није био свестан.

Узела је пластични послужавник мрке боје и поручила телећу чорбу. Он је стао тик иза ње, проучавајући њену позамашну, свирепу утегнуту, задњицу. Намрштио се. А онда се насмешио средовечној касирки, с белим нецом на коси, говорећи јој, не желим ништа, само чашу киселе... узгред, одакле сте, чујем акценат... а, из Зворника.. зашто сте... да, рат... разумем, жао ми је заиста. Пошао је на горњи спрат спиралним степеницама тик иза гузова. Свако би помислио да су га привлачили, али би погрешно, јер је презирао јефтину раскалашност чак и у младима. Каже ли јој мајка ишта? Има ли мајку? Баш га брига. Он је одлазио вечерас у Архангељск. Био је овде само неми посматрач, траћио је своје преостале београдске сате. Часове, поправио се, турцизама му је било доста. А сад још и турске сапу-

нице на телевизији. Где је понос? Али зашто баш у томе тражити понос, кад није преостало ни трунке у много битнијим стварима? Горко се насмејао у себи кад се се-тио да „понос” на руском значи „пролив”.

У празној просторији, сео је далеко иза леђа девојке. Мислио је: у неки градић на Белом мору, далеко и од Архангељска? Или у Сибир, на северну обалу Бајкала? Или на горњу Волгу, у Јарослављ? У Кострому? Можда на западне падине Урала, у Перм, на реци Ками? Она је гласно срчући чорбу, прстима наравно још мусавим од тролејбуских шипки, мало дробила хлеб у чорбу, а мало типкала екранчић свог мобилног. Њему је готово позлило. Ко такву аљкаву, а сексуално нападно изазовну, младу жену може да воли? Уопште није знао зашто је ушао за њом, кад није имала ичега бар мало суптилног. Али је одједном схватио да је то што чини лоше, да је уместо да једноставно посматра овај, некад тако дубоко му драг, град несвесно одлучио да некога, било кога, у њему пљује, као за растанак. Бар у себи. Устао је да пође, али је било прекасно. Читава ружна песма му се појавила у свести. Поново је сео и садистички извадио нотес...

Ви ово никад нећете читати.

А у случају да баш морате,
за неки леви курсић, само би
изгледало да читате, јер не би
суштину схватили. Екранчић
вам је поплавио мозак, а тек
фејс с толиким лајковима
од гадова које не познајете!

Мислите да мислите, а оно,
не постојите...

Уз степенице се попео младић од двадесетак година носећи послужавник на коме су биле две шоље. Спустио га је хладнокрвно на девојчин сто и сео преко пута ње. Она је престала да жваће и упитно га погледала. Нису

се познавали. Надам се да немате ништа против? Видео сам вас на улици, па сам ушао, тек онако. Ево, донео сам и вама и себи шољу врућег чаја с лимуном. То дође добро кад је врућина... Обоје су се насмејали. Младић је био леп и учтив. Девојци је годило да му се допала и да није био узалуд сав њен труд око шминке, проверавања да ли јој се довољно попрсја види и напорног утезања у џинсе. И посматрач се нечујно насмејао, одобравајући младићев смео потез упознавања. Тако нешто би и он урадио у тим годинама. А можда и сада. Али негде другде, не у родном граду. Врућ чај по врућини је био сјајна идеја за флерт. Сетио се да је и он увек волео да лети пије чај с лимуном за руску цичу зиму. Мада не на староруски начин из тањирџа. Мало се одбровољио према девојци, али је ипак немилосрдно наставио да пише оно што му је било у глави, но сада је то написано већ почео да сматра ружним:

...као уосталом
ни ова песмица. Она је заправо
о вашем самосвесном голом
трбуху, који дрхће као пихтија.
Одаје тај трбух да вам није мила
салатица коју делите с другарицом
да уштедите новац за шминкерај,
кад тетовирани спонзор, играч
шесторазредног фудбала, није
присутан да плати ручак, јер је
на билдовању. А одмах после, на
првом киоску, ћете сами самцати
смазати нешто масно и меснато.
Баш сушта сте елганција са
фол-дизајнер џинсом и прсима,
која би могла да буду лепа, али не
сада са знојем међу дојкама. Не
помињимо позамашна стопала
с муком набијеним у розикасте
сандалице фирме Ванг Ву... Тао!

Устао је нагло и стојећи дивље прешкрабао све што је написао. Онда је исцепао написане странице из нотеса, згужвао их, и ставио у џеп. Хтео је чак да јој се извини, али то би било комично. Још би младић помислио да га је изненада спопао какав супарник! Пожелео је обома да шесторазредни тетовирани фудбалер заправо не постоји, ни другарица торокуша, ни грашке зноја међу девојчиним нежним дојкама, разоткривеним или не. Био га је стид што је постао човек који допушта себи да презире ту јадницу која је стигла међу ове пластичне столове из ко зна које забити у којој нема ни васпитања, ни рада, ни момака. Све што је тамо је прелепа земља Србија, а девојку нико није научио да бар то цени. И тако је гладна дошла у спору брзу храну да срче чорбу, али не довољно гладна да остави мобилни на миру пет минута. Није то исто као у Балзаку кад девојка дође из Ангујема у Париз, прохтева ради. А можда и јесте исто и увек је све и свуда у бити било исто. Свако уновчава шта има. Бодибилдери су безбедњаци. Битанге рођене у затвору су жестоки момци. Девојке продају међуножје на савским таласићима док могу, а то је од седамнаесте до двадесет-треће. А после, ако преживе, можда ће радити за 25.000 динара у некој продавници одеће у којој ће их нове клинке-курвице-муштерије презриво или сажаљиво гледати.

Али је ово двоје весело ћеретало. То је било добро. Кад је пролазио поред њих, приметио је да девојка има неизвештачен израз у очима, искричав, искрен и тако млад. А црте на младићевом лицу су му биле некако познате, на неки чудан, далек начин. У њима је видео мир и доброту. Носио је чисту тамноплаву мајцу на којој је словима неупадљиве величине писало „Српство!”

Сишао је низ спиралне степенице и потрудио се да нађе канту за отпатке. Две куглице стихова су с тупим звуком пале у нешто бљузгаво. Да ли ће срести људе налик на ово двоје у Иркутску? Надао се да неће, да га

ништа неће подсетити. Све треба оставити иза себе. Ван свести, ван сећања. Нова лица, нова срца, другачија отвореност. Отићи ће у Сибир, у Иркутск, и видеће поново величанствену реку Ангару, велику као Сава и Дунав заједно, која је хитајући протекла кроз цео неупоредиви Бајкал. Клекнуће на обалски шљунак, овлажити прсте, ставити их на усне и помолити се за своју, само своју, огромну Русију. Ипак... и овој малопређашњој девојци, рођеној, тако је замислио, у Прокупљу, питомом месту на мајушној Топлици, у коме је његова мајка случајно рођена касне, сурово ратне, 1914. године... можда је и њој имао шта да каже кад би имао стрпљења као онај младић у тамноплавој мајци. Али је сво стрпљење бацио у етар интернета кад је купио карту за Москву.

Пошао је Васином на десно, уз заувек затворен Музеј, њему тако драг, према Позоришту, исто толико драго и њему и његовим родитељима. Учинио је праву ствар, знао је, доносећи чврсту одлуку да побегне из ове средине – турко-американштине неокомунистичког типа. Посматрао је бубуљичаве мангупе, набеђене фрајере и шмекере, ту негде између Коња, миленијумског Часовника и Излога. Неки су седели на мермеру чију је цену искашљала из својих груди ова непотребно сиромашна земља. Док је чекао на промену светла према Позоришту, размишљао је колико је њему лично знаних медиокритетних писаца, локалних величина, а родом из ко зна где, величало београдски фрајеризам – лажни смех, лажни загрљај, лажно „еј, бре, где си ми”, усиљени штос, примитивни блеф, лош виц по сваку цену на рачун некога одсутног, малу злобу, пакост, нискост. Пијанство, бекељење, самовеличање и нож некеме у леђа. Један или двојица, или тринаест-четрнаест њих, су предњачили у томе, мораће касније да сврати до Просвете и опрости се од неколицине њих чије су књиге доспеле у излог. Е мој господине Гецо...

Нашао се испред гротеске коју зову Стакленац. На ивици фонтанице од прљавобелих плочица је седела исцрпљена жена и одсутно гледала према оближњем бронзаном Нушићу. Била је са сином од око седам година. Малишану је било досадно те је радознано гледао у шетача који је застао да себи потврди да у фонтани није било ни паре. Београд је сиромашан и тако ретко, бар у свом центру, смирен, замишљен и сентименталан. Престајући да буде пуки посматрач, он је извадио из џепа прегршт безвредних новчића и изабрао два жута и сјајна од по динар. „Шта му је сад?“, помисли Бен Акиба. „Ко ли их прави овако лепе, а безвредне?“, помислио је. Пружио је један новчић дечкићу, а овај га је помно проучавао на свом длану. Мајка је заборавила на своје бриге и спремила се да се устреми. Но ни дечко ни човек нису обраћали пажњу на њу. Путник за Москву је казао дечаку, видиш, окренеш се леђима овој малој фонтани, затвориш очи, замислиш да је велика и лепа, да је вода у њој бистра и да тече и клокоће, и онда преко рамена бациш у њу тај новчић – а док новчић лети, пожелиш нешто добро и лепо за себе и маму. Дечко се насмеши и обојица бацише новчиће на исти начин. Дечачић заусти да каже шта је зажелео, али га он прекине и каже да жеља треба да остане тајна. Одлазећи, надао се да дечко није пожелео ни играчку ни хамбургер, него срећу за ненасмешену мајку, с лицем маћехе. А његова жеља... па наравно, пењање на Урал и Алтај. Случајно погледа преко улице ка рупи у зиду где је некада давно био за комунистички Београд чувени ноћни бар са голишавкама, „Кристал“, као и подрумски рибљи ресторан из кога је увек допирао смрад препечених гирлица. То је значило да је близу Мустафе, мисаоног чистача ципела и продавца пертли, који је увек ту седео. У магновењу, на лево према Дому омладине, указа му се тамноплава мајца.

Пређе улицу ван пешачког прелаза, знајући начине на које су београдски возачи и најбезобразнији и најљубазнији у Европи, да се опрости од Мустафе и купи од њега гомилу јаких, дугих, црних пертли које ће употребити да се обеси у тоалету током лета SU 2093 – у тренутку кад схвати да је сувише касно да промени план. Сувише касно, бар за озбиљног човека попут њега који не би желео да се враћа првим авионом и тако призна урнебесан пораз своје смеле идеје. А Мустафа, са фол-златним цвикером на носу, четири метра од аутомата Пираеус банке и шест метара од излога Југоекспорта, гланца ципеле неком веселом човеку средњих година. Док дискретно чека свој ред, путник потражује петсто динара из аутомата. Чује да Мустафа, док ревносно гланца, пита свог клијента, па добро, она је била нека амбасадорка, је л' тако, а шта сад ради? Излази му картица. Чека петсто динара. Муштерија каже, ма да, била је амбасадорка негде тамо у земљи сомбрера и текиле, а сад... и нешто промрмља у смислу, сад наставља да пизди по Београду. Новчаница му излази. Прилази Мустафи, који је свашта и ништа, и који је радио свугде и нигде – и видео све, али не Соловецка острва. Тужан је Мустафа кад чује план и спуштено накривљене главе расејано ставља ималин на сомотске ципеле које се не гланцају него четкају. Онда се путник сагиње и љуби Мустафу у знојаво чело, док се овај придиже. Даје му петсто динара, показује му признаницу (14:05 АТМ ПСРД001 број картице: 88888*****9999, лажне осмице и деветке су за кинеску срећу, РСД 500.00) на којој је све написано латиницом и каже, желим ти чланство, ој Мустафо, докторе циганске филозофије, у европској, напредној Србији која себе нимало не поштује! Мустафа ритуално пљује и крсти се.

Затим прелази Дечанску код Дома омладине и полако шета до угла Нушићеве. На том се углу асфалт не види од голубова које бескућници великодушно хране,

разбацујући ђубре извађено из три контејнера, између којих млада Ромкиња чучи и пишки. Безобразно је стао и гледа је, а она му цмокће смешећи се и даље чучећи, не кријући пиздицу. Прелази Нушићеву и на углу Косовске, пред кафићем Amici, угледа чудни правоугаони шахт димензија од око 130 са 80 цм, а дубине преко метра. Дно које се види кроз шипке је покривено дебелим слојем пикаваца, а из те нездраве хрпе су изђиклале две бујне, чврсте, тамнозелене стабљике корова, које се дижу до шипки, продиру кроз њих према небу и сунцу и надвисују плочник за бар висину кучета средње величине. Београдском пушачком логиком, те здраве биљке доказују да дуван није штетан.

Наставља Косовском и примећује дете које излеће из школе право у наручје своје баке, којој је цигарета залепљена у угао уста у стилу бабароге или Хамфри Богарта из старе Кинотеке, ту низ улицу. Примећује по први пут да бронзана биста партизанке Дринке пред школом има прилично наглашене сисе. Хммм. Да ли то стимулише ученике у данашње доба кад они врло млади баратају и порнотјубом и више него вољним ученицама? Пошто иде да се поздрави са келнерицама у Ајсбару које су разносиле пиће на отварању његових фотографских изложби, већ је близу важне народне институције. Не чуди га кад га престигне човек у тесном оделу и са – да се претпоставити – масном краватом, који прегласно, као што је обичај нушићевских политичара, виче у мобилни: касним, бре човече, неки је штрајк у граду, саобраћај иде наоколо... шта кажеш? ... стока? ма ајде смири се, стока или не, гладна је!

Дирнут је посматрач том саосећајношћу народног посланика, али тако би слатко, офк-београдски, онако скобларски, шутнуо ту скупштинску гузицу левим стопалом, као да је у питању волеј; шутнуо ту задриглу вашку техником наученом давно у Копитаревој градини. Али стани, човече, три дебела слоја полиције у овом

граду не би интересовало што ти мораш да будеш на SU 2093 у 00,50. Одједном се шетња и траћење времена до полетања претварају у изазов и опасност. То је мој драги родни град, а крцат је вируса. Не треба их звати стоком, свињама и мазгама јер су те животиње добре, јестиве и радне. Љут је. И постаје још љући кад види гомиле жандара који осигуравају косовску страну институције, односно, гле смешнотужног парадокса, страну институције према Косовској улици. Све са гломазним марицама, које су паркиране гдегод ти бахатници пожелеле. Гледај их како су наметљиво наслоњени на возила, са оружјем скоро на готовс. А ово је време мира! И никаква парада није заказана за данас.

Посматрач поздравља по имену људе и жене, увек исте јаднике, који по сваком времену, у Косовској, иза народне институције, продају половне уџбенике из пртљажника распаднутих аутомобила. А ти људи (да ли треба књига?) знају српску литературу боље од неких књижевника с националним пензијама. Поред продаваца књига, који као да за њих не постоје, жандари и комунални полицајци хрле у пекару близу Палмотићеве; кад комуналци виде хрпице ђубрета, вешто их прескачу. Али униформе импонују продавачицама, као некада давно лепим Тотицама, са њиховим сукњама, подсукњама и колајнама златника, недељом послеподне на Студентском тргу – простору који је још много давније био Велика пијаца.

Настављајући шетњу Косовском према Таковској, посматрач диже поглед, броји пет крстова видљивим одатле на Светом Марку и шаље им свима по пољубац. Кад пређе Таковску, пољуби и плави нежни звоник руске цркvice. Поред ње, у магновењу опет промакне тамноплава мајца. Помисли да је плаво те мајце за нијансу тамније од плаветнила руске цркве. А у хладу испод две цркве, поред камене поште, како је таксисти зову, лежи мали чопор напуштених паса разних раса.

Дахћу. Жао му је тих паса које су дорђолски, врачарски и новобеоградски снобови набавили па напустили. Становници овог краја зову их ташмајданским псима или псима ЕУ, а он посланичким керовима. Уђе у зграду поште, која однедавно, без смисла и потребе, ваљда налик на једну такву у десетмилионском Њујорку, ради 24 часа дневно, 365 дана у години. Пошаље себи дописнице на *poste-restante* у Архангељску, Иркутску и Перму са идентичном поруком од само једне речи.

Онда пређе Краља Александра до Пеливана поред чешке амбасаде (или треба рећи да је она поред Пеливана, јер је он славнији) и цмокчући као она слатка Циганчица међу контејнерима, искапи чашу ледене бозе. Затим купи 100 грама свежје алве и куглу малаге у великом слатком корнету, исте малаге и бозе као пре иксплус година сваког дана после купања на Сави. Онда с кутијицом алве у џепу и корнетом у руци уђе у хотел Ексцелзиор, иза угла, у Кнеза Милоша. У бару на првом спрату старог хотела је неколико недеља флертовао, па се у каснијем стадијуму јавно љубакао, с младом плавушом која је дипломирала енглеску књижевност и радила у америчкој амбасади, али је била сасвим неразмажено привржена Рубиновом вињаку. Иако је махом био песништвом и музиком заслепљени наивко, брзо је уочио за којим столом редовно седе два удбаша (намигивали су му док се љубио), али је тек много касније сазнао да је Васко П. сваког поподнева пио кафу за столом у углу наспрам врата. Сад тог бара нема, а у буџаку ресторана на нивоу улице, полусакривен високим параваном, је уљани портрет лажног машинбравара и истинског диктатора. Ту је мало светла, али ипак закључује да би Броз требало да буде ближе улазу у тоалет – или, боље, кубистички представљен како клечећи грли клозетску шољу, попут оних јадника, Титиних ратних другова, којима су чувари-монструми прдели у лице на Голом отоку. Гледа отужни портрет,

заборавио је сладолед. Малага капље на под... извињава се. А стари, шепајући шеф сале, видећи му израз лица, заузврат се извињава њему и замуцкује, кажу да је ова слика оне... па онда усправљеније и оштрије, кроз зубе ... оне бит... уметнички вредна. Још увек живи у страху; ко зна зашто шепа.

Прелази Кнеза Милоша у Пионирски парк и дуго замишљено стоји пред кајмакчаланском осматрачницом на коју се пентрао као дете, упркос негодовању своје Нане: „Полако, полако, пази да не паднеш! И поштуј то камење! Довезено је воловским колима! На томе ти је деда стајао у Великом рату, заједно са Александром и Мишићем! Сећаш се оних медаља које сам ти показала...” Само што је све то било речено аустро-немачким српским, а понекад и чистим немачким, што му уопште није сметало да је добро разуме. А у среди ни малог парка, некадашње дворске баште, е ту се играо. Да ли је тада постојала ова фонтаница? Не сећа се. Деца не примећују фонтане ако не ускоче у њих или убаце новчић. Али, кроз већ влажне трепавице, опет види своју Нану на клупи како помно прати сваки његов изазов. На скуту јој лежи његов тамноплави капутић. Ужаснут је тежином свега што зна о прошлом времену као сведок који је био блиско, а понекад, нехотице, чак сувише блиско присутан. Боже, пита се, где му је била памет у том себичном, рајском детињству? Како да није замолио Нану да му више прича? Да се не плаши за њега, страховито плаши, због разних свакодневних пакости које су њиховој малој породици приређиване. Зашто није више питао уместо да гледа у свој пупак? Колико ли је људи баш то помислило у историји планете тек онда кад је било сувише касно?

Спушта се према Лондону. Дуже поглед на други спрат чувене масивне банке с леве стране улице и зна тачно прозор иза кога је стајао мајчин писаћи сто. Шаље прозору пољубац, као и увек. У мајчино време,

та су окна била широм отворена или бар, по цичи зими, одшкринута. Мама је тешко подносила дувански дим, из дисајних и принципијелних разлога, а у то време чак ни лажног обзира није било. Земља зависника и то осигуравајућих, помислио је горко, видећи у свести радосне очи своје поносне Маме кад би се као дечак појавио у банци. Пријатељи су му, на основу западних филмова и досадног Шербеџије, тврдили да су и Руси такви, груби и бахати. Лаж је то, добро је знао, нарочито северно од Москве. Да се домогне Белог мора, загрли беле брезе и више не среће нафракане тинејџерске полудроље које самоважно пуше ходајући, лупетају гласно на смартфону и охоло витлају косуринама и ташнетинама. Ето, опет он, као у Васиной, помислио је. Ма сувише их има, сувише су упадљиве, сувише њих би могле да буду нешто боље, нешто нарочито... Она девојка је била изузетак, ако је то уопште и била. Не може да из свести отера мисао да су овакве девојке, будуће мајке, коначна деградација Србије. Да ли баш коначна? Такве су биле и Јељцинове младе Рускиње, а сад, видиш...

Прошао је још један час. Ходе према Теразијама, али код Андрићевог венца застане да би још једном видео крошње дрвећа у Пионирском парку. Узгред, потврди себи оно што је предосећао, да му у руској недођији ни мало неће недостајати Андрићеве теме, језик и камелештина. У мозак му улазе речи једне агресивне енглеске поп песме, *Another one bites the dust!* – у смислу, хајде да слободно преведемо, *Још једној сам шућину у муда!* Па онда помисли: кад би негде у близини постојао какав споменичић Крлежи, томе би тек јаја била модра месецима, као оном црквењаку Николи из *Клошмерла*. Ма поломио бих ножне прсте на циничном комунистичком језуити.

И тако стиже наспрам Вукове задужбине, велелепне, а скромних димензија, у којој је некад одржана промоција једне његове песничке књиге. Зна свих пе-

десет одабраних песама у тој књизи напамет, али се са завишћу сећа да је давно, у Сан Дијегу, у Калифорнији, слушао Јевтушенка који је скоро три сата непогрешиво, романтично, листовско-шопеновски, рецитовао своје стихове пред триста људи. Чак ни присутне веома старе даме, махом Беле Рускиње, ипак нису падале у несвест, мада је песма *Казњ Сшејана Разина*, о трагичном погубљењу јуначког Стенке, трајала дуго времена. Сувише дуго за посматрача, који је после свог, по сопственој оцени веома осредњег, али размаханог, дириговања некаквог Брамса пред огледалом у осмој години живота, заувек замрзео романтизам и театралност. После је својом блиставом црном Корветом, кабриолетом са 400 коња, одвезао Јевгенија у Тихуану да се по-руски напију мезкала из боце са гусеницом на дну. Како би опширно о тако нечему приповедали гребатори-космополитанци и наводни дисиденти у старом Клубу књижевника, нарочито у присуству једне шармантне књижевничке куртизане с великим плавим очима.

На средини пешачког прелаза код Задужбине, посматрач се окренуо на лево и послао дуг пољубац Светом Сави. Знао је да ће Храм управо одатле видети онаквог каквог жели да га види – далеког, али на вечном бдењу и стога људски блиског. Београд није Париз, где се од Лувра протеже линија преко Конкорда и Тријумфалне капије до славолука Дефанс. Па шта? Дуж те величанствене, али хладне, линије нема ниједног крста. И ту дистанцу ни један Парижанин није препешачио. Међутим, посматрач јесте, мада је био и Парижанин. Ето парадокса у смислу не само Зенона из Елеје пре 2500 година, него и скоројевићког јапанског зена.

Ходајући према Москви, догодило се, с невероватном симултаносћу, да је помислио да већ одавно није, у магновењу као већ неколико пута, видео тамноплаву мајцу, а да се она управо тада указала у магновењу – дијагонално, преко пута Игуманове палате, пред

дућаном „султаном” (што он пише малим словом и у ком су тулумбе лоше, баклаве модернизоване, а свеже алве нема). Ако већ мораш негде, иди у Мекдоналдс, тамноплава мајцо. Бар су њима разлупали прозоре на почетку бомбардовања. Мани се султана са његовим црвенкастим светлуцањем, тај ниједан слаткиш не уме да направи као наши Горанци у Пеливану. Султан је отворен кад је турско у Београду постало прихватљиво. Можда је посланичко гласање у народној институцији са плаже у Бодруму поспешило долазак харемских серија и допринело да раја заборави и Цариград, а камоли Свету Софију и Константинопољ?

Ушао је у Москву и скренуо на десно. Одмах су му се, као и обично, згадиле фацетине маторих удбаша с гротескно високим пензијама и другова генерала народне армије која је деценијама скупо коштала, а разбежала се куд који, мили моји кад је дошло време да за сав тај народ у целини нешто добро учини. Сви ти Брозови послушници поређани по фотељама као црни гаврани, додворник до додворника. Кад је улегао у дубоку фотељу на крају непущачког дела сале, оног најближег Теразијској чесми, помислио је, замисли, једном се оваквом типу, с згрушеном људском крви на души, једне ноћи на кућном прагу појави тројка у кожним капутима, и онај водећи каже, можда са црногорским нагласком, пођите, друже, с нама, не, нема времена да обучете ципеле, пођите у чарапама, нема везе што десна има рупу на пети, ћутите, другарице, и не кукумавчите, нема времена за опраштање, будите јаки, па и ви сте комуниста!

Младом келнеру, продужени еспресо с топлим млеком обашка, и чашу воде с чесме с мало леда, ако вам није тешко... и да, два уместо једног Москвиног бонбона. И новине, молим. Колика мржња и колики невероватан презир свуда наоколо у прсима овог бар четвороструко подељеног народа. Одједном се пред њим

појављује повећа ћелава глава друга из основне школе, с паметним плавим очима, гнусног превртљивца, опортунисте, како би комунисти рекли, што је овај и био, а сад је... Престали су да говоре пре неколико година. Устаје, ипак, па се некако загрле, па му је мучно, те пада натраг у фотељу. Одлази, грубо захтева. Е баш нећу! Ко је овде луђи? Седа и комотно се намешта наспрам, тај стари друг. Келнер долази с новинама. У овој земљи нема више ни шаха, чак ни у овим новинама. Има, понедељком, страна уз читуље. Бацају жути безвредни новчић и посматрач добија беле фигуре. Каже, ево ти беле, под условом да играш е4, јер хоћу да те победим Руском одбраном. У реду. Партија почиње, игра се наслепо: 1. е4, е5, 2. Сф3, Сф6, 3. С:е5, д6, 4. Сф3, С:е4, 5. д4, д5, 6. Лд3, Сц6, 7. 0-0, Ле7, 8. ц4, Сф6, 9. х3... На сто близу њих су се дошуњале две бивше партијске главе-шине са буцастим главуцама и одговарајућим њушкама. Личиш на ове, ушло ти оно гадно њихово у формацију бора око уста и очију, и не можеш те боре да исправиш оделом купљеним прекјуче у Стразбуру, тврди посматрач и рокира, 9. ... 0-0. А она двојица се договарају: Удинезе – Лацио 2! Рома – Јувентус 0! Селта – Малага 1! Шахисти настављају игру без речи, немају шта да кажу, а да се све не претвори у опаку сцену у елегантној Москви. Коначно, посматрач устаје у добијеној позицији за себе, сикће, 30. ... Тд6, не можеш да браниш мат и, продана душо, иди са овим новим твојима у пичку матер... Уједа се за језик. Стид га је. Тамноплава мајца је иза великог окна, тамо поред Чесме. Каже, извини, ех, како су погане наше псовке, нисам одмах схватио да тиме вређам тетка Наду. Никад неће заборавити дивну мајку тог свог бившег друга. Плаћа келнера у лету и трчи према Чесми да нађе мајцу. Нестала је.

Изможден је лутањем и ранама, како је могао себе да лаже мислећи да ће преостале часове у овом граду моћи да проведе лежерно, без емоција? Не знајући како,

обре се код Мажестика и брзо ходајући настави Обилићевим венцом, поред свих тих кафића без имена и срца, па се спусти Топличиним и уђе у Косанчићев венац. Помисли горко да је баш нашао добро место да се утеши и смири, тај велики, ружни ожиљак, бразготину, где су Швабе уништиле српске књиге да би тиме ваљда стекле право да овдашњи народ сада описују као варваре и аналфабете. Боже, правде... Прође поред оближњег улаза у кућу у којој је био небројено пута, јер су му у њеном подруму, који се отвара на савску падину, добри људи, мајстори старог кова, урамљивали фотографије за изложбе.

Ходао је по калдрми средином улице и осећао, све са жмарцима као у хорор филму, али некако пријатним, блаженим, да је младић у тамноплавој мајци близу. *Curioser and curioser, све чудније и чудније*, како рече девојчица Алиса у оној својој земљи. Тако је и било. Приказао му се младић из споре брзе, не у магновењу него оптички стабилно и чекао га док се он по благом раном сумраку пео уз Краља Петра поред Патријаршије. Младић је стајао тачно на месту где су се пресецале две замишљене праве линије: једна од Саборне цркве до Конака књегиње Љубице, а друга од Патријаршије до кафане Знак питања. Посматрач је без недоумице пришао младићу, пружио му руку и изговорио своје име и презиме. Младић је имао чврст, сув рукохват и представио се не показујући ни најмање изненађење. Гледали су се читав минут нетремице. Шта би са девојком? Насмешио се, па, видећемо се, нисмо дуго разговарали, пошао сам за тоб... Добро је, говори ми „ти”. Пошао си за мном? Па да, али ништа лоше нисам тиме желео... Ипак, пратио си ме? Мало сам ишао иза тебе, а мало нисам, нека интуиција ми је говорила куда ћеш ићи, па сам ти пресецао путању, сачекивао те, губио и налазио. И ја сам купио сладолед код Пеливана, па си нестао око Ексцелзиора... Пред Москвом сам те дуго чекао и по-

сматрао кроз прозор, шта си радио читав час с оним ћелавим господином у новом оделу? Били сте чудни, као да сте заједно, понекад брзо, а понекад са застajкивањем, рецитовали неку песму, али тако да сваки каже само једну реч, а онај други се као присећа, па онда и он каже једну реч и значајно или злобно погледа у другога.

Посматрач се насмејао, добро, али зашто све то? Она девојка није била тако непривлачна, на крају крајева, ушао си за њом с улице и спопао је, додуше успешно, с оним врућим чајем! Данас је био чудан дан. Немам обичај да простачки прилазим девојкама, али ме је нека сила увукла тамо горе. А после, видео сам да нас посматраш и добро ти осмотрио лице док си пролазио поред нашег стола. Учинило ми се нестварно познато, као да смо... као да... ма да, као да баш личимо. И тако, једноставно нисам могао да одолим жељи да те упознам. Хммм, ја сам мислио да ја тебе посматрам, а види ти њега... да, признајем, и мени се чини да личимо. Уосталом... добро, хајде, можда је то случајна сличност, морамо да питамо неку жену, оне су стручњаци за такве ствари, а можда смо и двојници, знаш оно допелгенгери, а можда... па, реци ми, ако желиш, како ти се зове мајка. Младић се мало збуњено насмејао и видећи то, посматрач му није дозволио да одговори. Мало смо прерано ударили у тему о ванбрачном сину који случајно среће оца који не зна да син постоји... и тако даље, глупости из серија.

Да, успротивио се младић, али оно о чему булазне серије и романтични романи, ух ово лоше звучи, свеједно, хоћу да кажем да се такве ствари дешавају и у стварном животу. А осим тога.... Ходали су у тишини неколико минута и тек тада обојица схватили да су одавно прешли Париску и да су на Калемегдану код споменика Француској. Осим тога, наставио је младић, хтео сам да те упознам јер ми се учинило да могу да

ти помогнем. Извини што ово кажем, али као да... као да патиш! Као да си донео неку тешку одлуку за коју мислиш да је неопозива, а да ипак дубоко у души ниси сасвим сигуран. Добро, нисам врачара ни психијатар, али тако ми се чини. Извини, али мале ствари у твом понашању, места која обилазиш, све ми то указује да си пред неким значајним животним чином... Застао је младић као укопан. Чак и у све дубљем сумраку, посматрач је видео да је младић пребледео и стиснуо своје пуне усне. Не планираш ваљда негде да побегнеш? Или да скочиш с Бранковог моста? Или да упуцаш неку битангу која ти је учинила велико зло? Па онда да побегнеш?

Посматрач се пресамитио од смеха. Једном руком је покрио уста, а другом чврсто ухватио младића за подлактицу. И тако пресамићен је наставио да се кикоће све до кашља. Онда се усправио, схватајући истовремено у коликој мери је то његово церекање лажно. Ухватио је младића за рамена и окренуо га према себи. И даље га је, али не грубо, држао за рамена, као девојку коју је желео да пољуби. Били су исте висине, младић се није опирао, гледали су се дуго у очи. Онда је спустио руке и наставио да хода. Слушај, никад не бих могао некога да убијем с предумишљајем, без обзира шта ми је учинио. Нити да скочим с моста, поготову ако постоји шанса да преживим. Али бих могао и једно и друго да учиним нагло, без размишљања, у тренутку кризе. А пошто си ме видео да се пола дана полако шетам унаоколо по Београду, значи пре да кујем неки план, или да сам га већ сковао па убијам време, него да ћу нешто крупно да учиним изнебуха. Је ли тако?

Наставили су да ходају. Јасно ми је да си добар и осећајан млади човек. Као да ниси из овог поганог времена. Била би ми част да сам ти отац. А можда и јесам... постојало је много девојака у мом животу пре око двадесет година. Међитим неће бити времена, тргао се и

насмејао, да урадимо ДНК анализу! Младић је застао и намрштио се. А зашто неће бити времена? То вероватно значи да потврђујеш трећу могућност – да негде одлазиш, на дуго, и то вечерас или сутра рано ујутро. Ипак сам био у праву, али хвала Богу, у најбезазленијем смислу. Током следећих десетак корака тишине, међу њима и свуда око њих, посматрач се одлучио. Слушај, сине – уз полусмех – нежан си, што је добро, и упоран у нечему што мислиш да вреди... чини ми се да искрено бринеш за човека кога не познајеш, за ово људско биће поред себе. Ту смо скоро код Победника, па ћу ти тамо рећи о чему се ради, док обојица гледамо наше реке. Разочараћеш се, није у питању никаква велика драма или тема за роман... сем ако би га писао Албер Ками.

Попели су се уз петнаестак степеника на плато и стали један поред другог, што су могли ближе Сави и Дунаву. Сваки пролазник би за њих мислио да су отац и син у вечерњој шетњи. Сплавови на Сави су били осветљени и са њих је допирала неодређена бука. Добро, хајде да почнемо са причом... неколико питања која су мени важна, немој да се вређаш... прво: је си ли икад препливао Дунав... и не лажи! Јесам! Са петнаест година, од Галета тамо и натраг. Ко је био Гале? Па, Мушкатировић, велики наш ватерполо голман. Одлично! Друго питање: ко је био Глига, Глигорић? Па наш чувени шаховски велемајстор, али је давно умро. Како давно? Па давно, не сећам се. Можда прошле године? Збиља? Па шта мислиш, мајмуне, извини... ето такав сам ја, темпераментан, боље да знаш... па, шта мислиш, зато што је био стар и почео да свира клавир уместо да игра шах и буде понекад на страницама Бљуца, зато си га одавно сахранио? Извини, нисам желео да... јеси ли га познавао? Јесам... штета што ти ниси. Следеће питање: где си био за време бомбардовања? Био сам мали. Шест година. Деда је водио Маму и мене у скло-

ниште ту близу Дечанске где смо вечерас пролазили... Деда? А отац? Добро, извини, касније ћемо о томе... Нису разменили ни поглед. Боже, мислили су.

И шта је сад с твојим животом? Студирам математику, другу годину. Откуд ти паре за чај? Сетан осмех. Цепарац од деде. Не дозвољава ми да радим у неком кафићу. Зашто? Стара београдска породица, служити гуланфере, жестоке момке и њихове цуцле је против принципа. Цуцле? Ма, тако се сад безвезе каже за спонзоруше. Али можда је она девојка коју си упознао келнерица... или цуцла? И то још горе сорте? Није. Али и да јесте нема везе. Великодушно јој опрашташ зато што хоћеш да је туцаш? Не желим. Не нарочито. Туцам, ако баш хоћеш, математичарке. А читава ствар с њом? То је био експеримент на пољу вероватноће. Да видим како ће неко реаговати на тај необичан приступ. И ја сам луд, схваташ? Не мање од тебе. За своје године си напредан! Па, да, младић се осмехнуо. Ето, радим мале експерименте понашања. Али никад не чиним никоме лоше. Ама како знаш да им није лоше кад их зезнеш, на пример, као ону девојку која очекује да се заљубиш у њу? Какво зезање? Зваћу је. Појешћемо сладолед у Пеливану. Рећи ћу јој да је врло привлачна. Рећи ћу јој да привремено одлазим на студијско путовање. Као што си ти сигурно радио. Како знаш? Знаш те...

Добро, да те питам, као брижни отац, је л' се често бетонираш? Је л' дуваш? Ни једно ни друго, није мој стил. Па шта пијеш? Пиво? Не. Водку на леду. Збиља? Ма, то сам тек онако рекао, али да, водку на леду, али врло ретко... с дедом. С дедом? Да, с дедом. Што да не? И он је жив човек. А овамо мени шричаш да сам прерано сахранио Глигорића. Уосталом, татице, не гњави, престани да глумиш бригу! Види, види, како се момак раскомотио! Па, зановеташ и помало си неискрен. Читаво време у ствари хоћеш да сазнаш о Мами. Да... извини, у праву си, али само донекле... добро и шта би с

госпођом Мамом? Отишла је. Не буди моносилабичан. Нисам, то су била бар три слога. Престани. Ти престани.

Тишина је потрајала. Сава је светлукнула, а Дунав се једва назирао у тмини. Хоћу да те питам, рекао је отац помирљиво, али само наизглед мењајући тему: јесмо ли сви несрећни? Мене *џи* питаш? Али добро... да, сви смо несрећни, рекао је син. Само у овој земљи? Не, свуда. Тако млад, а такав песимиста, откуд? Младост јесте за песимизам и самоубиство, ако заиста имаш мозак. И срце... На то је он прешао нежно прстима преко младићевог образа, а додир тих прстију, без обзира на сву њихову злоупотребу током година, је био свиласт. Младић се најужио од непознатог доживљаја интима са неким ко је био мушкарац и можда његов отац. Ко то је научио да се бријеш кад је дошло време? Сам сам се научио и пре него што је дошло време, па шта? Добро, добро... Хоћу да те питам, где си купио ту мајцу? Откуд „Српство” и ускличник? Ја сам је измислио и поручио у продавници Радна жена на углу Влајковићеве и Косовске. Тамо си данас прошао. Да, баш на том углу сам хтео да шутнем једног политикантског пацова. Приметио сам. Како? Па, видео сам да се уздржаваш у волеју. А та дивна тамноплава боја? Њу Радна жена није измислила. Није. Ја сам се потрудио. Сад се посматрач најужио. Дечко је невероватан. Дивно, али зашто сав тај труд? Ти ме то питаш? Откад знам за себе, живим од боје и тона. Естетика је све што имамо. У њој је хармонија, чак и кад невидећима и нечујећима и несвеснима представља хаос. То кажеш као математичар Питагорине школе? Највише као математичар, али и као ти. Ма није ваљда?! Заиста си уобразио да сам ти отац и настављаш да резонујеш са те сулуде премисе? Да... уосталом... ето, да будем мало подругљив, усвојио си ме, зар не? Нисам још, али си довољно луд да би заиста могао да будеш моје дете. Дете? Да, дете. То бар мени звучи лепше него син, у ситуацији кад зрео човек

булазни као што ја то сада чиним. Разумем те, младић се насмејао. И наставио: баш си у шкрипцу! Шта сад?

Шта сад? Па, на пример, реци ми шта мислиш о овом споменику испод ког стојимо. Младић није ни трепнуо и из прве је рекао: увек ми је био одвратан! Отац је осетио олакшање. Слагање о овом питању није могло да буде случајно. Зашто, упитао је. Пре свега, зато што је нос суров, албански. А на глави је шта? Кече? Свакако не шајкача. А споменик је српским ратницима тамо доле, на југу, код Једрена, у Албанији, на Крфу и Кајмакчалану. Отац се сетио да је у атељеу-музеју Мештровића у Млетачкој 8 у Загребу видео оригинал главе и да му се ругоба физиономије учинила нестварном. Кустос, Хрватица, му је рекла: „Да, људи се често изненаде кад виде то лице изблиза”. Али зашто би албанско лице, с тим носем, морало бити тако ружно? Зато, господине, јер је читаво лице сведено на гротеску, у овом случају шиптарску, насмешила се жена, умиљато употребивши тај етнички израз.

И зашто тај на стубу, који имитира Наполеона на тргу Вандом у Паризу, гледа на север? Да ли знаш, рекао је посматрач младићу, да је Мештровић двадесетих и тридесетих година добијао дебелу апанажу од Александра, од тог новца саградио велелепни атеље и кућупалату, и да се то наставило и после 1934. године из Александрове заоставштине? Нисам то знао, али сам читао да је после рата, чим је могао, пожурио да пољуби прстен и Папи и Брозу. Тако се захвалио Александру за добротинства. Дуго су ћутали.

Свестан си да путујем? Па... то је била једна од хипотеза. Шта мислиш где? У Русију или Кину, можда Бразил, одговорио је младић као из пушке. Невероватно. Добро, како си погодио? Тако што знам да људи који иду да граде неки кобајаги нови живот у Холандији или Новом Зеланду изгледају другачије – наивније, детињасте, а супер осионо! Ти ми личиш као човек за ве-

лике просторе, толико велике да се никад не могу сасвим открити. Добро, зашто онда не идем у Канаду? Већ си тамо био и сигурно нећеш поново. Човек твог типа зна све те северноамеричке државе и провинције. Ма ево, ако већ морам даље да погађам, идеш на север Русије, Мурманск, на пример, или на север Кине, близу Русије – Харбин! Читао сам да сваке зиме у Харбину имају фестивал фантастичних скулптура од леда. То би се теби допало. Младић се одлично забављао, али је посматрачу изгледало да су сузе биле недалеко испод површине његовог београдског фрајеризма, додуше образване сорте.

Добро, признајем, ноћас путујем у Москву, а после... и да ти признам још нешто: та твоја мајца ме је инспирисала у једном бесмисленом гесту. Послао сам самом себи дописнице у неколико руских градова, а на свима је стајало само: Српство! Због твоје мајце у спорој брзој. Идеја некога ко нема шта друго да ради је била да поштанском блесавошћу предупредим зачетке носталгије кад тамо негде стигнем. Да се озарим и самом себи насмејем... или заплачем. А Руси у томе не би видели ништа страшно. Ни чудно... А ти, дете, да ли понекад плачеш, сад, кад си тобоже одрастао? Баш си кваран! То сам ја заустрио тебе да питам! Да, понекад плачем, рекао је један, а одмах и други.

Прошло је неколико минута у ћутању. Младић је почео нервозно да шетуцка око споменика. Престани, нервираш ме! И ти мене нервираш – тиме што нећеш да ми кажеш, сам од себе, без да те питам, зашто идеш. Тишина и два задржана даха. А онда, посматрач: сит сам српског, а жељан руског! Је л' ти јасно? Није. Па ево: сит сам малог народа, а велике буке. Малих река, а великих поплава. Обичних људи, а великих издајница. Ретке топлине, а честе пакости. Је л' ти јасно? Није, јер свега тога има свуда. У Норвешкој. У Италији. Мора да има. Људи смо. Да, тако сам се и ја некад заваравео,

дуге године сам провео тако мислећи, своје девојке странкиње научио сам и молио да тако мисле, извињавајући воњ неопраних тела, лактове увек спремне да ти се забију у бедра и ташнетине замахнуте да те ошину, онако уснут. Хеј, само да би ушли у проклету аутобус пре тебе. Све је заиста тако, али ваљда схваташ да немаштина објашњава пола свега тога... Да, а „петсто година под” ваљда објашњава другу половину?! Добро, насрне младић, шта мислиш, да су Јапанци били бољи властодржци у Кореји, на Тајвану, у Кини? А Кинези фини и учтиви према Тибетанцима? А да ли *и* знаш да је у старом Тибету, пре Кинеза, било четири слоја будистичких и војних феудалаца, с Далај Ламом на челу, нај-нај феудалцем који се може замислити, који су сви систематски и брутално тлачили народ? И да тибетански безбројни монаси проводе више времена отворено бројећи паре које залуђена сиротиња свакодневно дарује него у молитви? Добро, слажем се, слегне младић раменима, а нећемо ни о Америма и Апачима ни о Енглезима и Кенијцима ни о Холанђанима и Индонезанима ни о Белгијанцима и оним јадницима у срцу Африке, у Конгу. Застане младић за моменат па му очи сину: о Јапану и њиховим логорима за вивисекцију и експерименте на људима у Манџурији управо ти си писао чланке, зар не, у часопису МПСН, сад сам се присетио имена аутора тих чланака! Посматрач није одговорио; рекао је, да ли знаш да је најгори јапански логор за те ужасне експерименте био близу баш Харбина ког си помињао због скулптура од леда? И наставио је, смешећи се: свет је мали. То је рекао Конфучије на врху цара Жада на планини Таи.

Дуги пинтеровски тајац. Посматрач се сети кутије у џепу и понуди младића алвом. Јели су натенане седам-осам минута. Младић није покушао да нешто изражајно каже с пуним устима. Тачније, није ништа рекао. Добро је, пристојан је, не копира неотесаност

америчких редитеља и глумаца. Коначно, младић заустити: почели смо од истинитих или набеђених турских особина у срцима Срба – и оних који се нису потурчили – и утврдили да можда има и горих душа. А твоје Русе нисмо помињали, а могли смо, нису ни они цвећке... У ствари ме питаш, зашто Русија? Зато што међу тим стотинама милиона људи и у том огромном пространству, које можеш да помало осетиш проводећи девет дана и ноћи у транс-сибирском возу, постоји неизмеран распон људских психа, од незамисливог ужаса до небески анђеоског. Много већи од оног који увиђаш кад поредиш оца и три брата Карамазов. И много већи од распона психа у српском народу. Кад су зли, Руси су гори од Срба, али кад су добри, неупоредиво су бољи. Али кључно је да је срж, дефиниција, самог распона о коме говорим *усијана* словенска душа! Тако да се могу уочити многе сличности између Срба и Руса. Па ако ћу већ да проводим живот осећајући искричави напон те душе свуда око себе, онда идем у њену колевку и нећу више да се разочаравам бледим и рогобатним имитацијама које смо данас заједно видели по граду – а схвати, ти су људи и жене из целе Србије. Слушај ме и мисли шта хоћеш, али идем да тражим у Русији не једно него неколико Павла и то у најобичнијим људима. Говориш о нашем патријарху? Да, дете моје, лепо си то погодио, а и срочио.

Али ако сам то тачно срочио, ако је он истински „наш”, онда треба да га тражиш овде! Има у Србији, хвала Богу, довољно забити. Има планина без људи. Има потпуно опустелих села и оних у којима су само стари. Међу њима, а ко зна, можда у Београду, у спорој брзој храни, је Павле или чак Павли. Да, да, прекинуо га је отац, Исус је међу нама, и тако даље, гледао сам и ја тај филм. Не исмејавам те, племенита ти је идеја да је Павле она полугола девојка с дубоким очима с којом си се данас упознао. Или је можда Мустафа Павле, онај

који ми је ималином намазао сомотске ципеле. Можда је то био чин хришћанске једнакости и понизности – као прање ногу. Але не пали та твоја идеја, да ти и ја узмемо чобанске штапове и пођемо по Пештеру или Душановцу! Мада тамо доле, близу чудесних меандара Увца, у Новој Вароши, знам да једва преживљава једна песникиња, Српкиња, коју би било част упознати, а која, и поред свих мука, одбија да оде оданде. Ипак, себичан сам у својој идеји, и, признајем, неумерен, јер хоћу Павла у северним пределима, међу белим брезама, поред огромних, хладних река. Хоћу да нађем анђеле међу самотницима у руској дивљини, у тајги, најбоље у пролећно време кад се заглашно ломи лед на сибирским рекама. На Ангари, на Обу. Моје трагање за светачким душама је и испит сопствене снаге, смелости, самоодрицања... ха, све на „с”, као четири српска оцила... баш у огромном зеленоплавом, северном простору, који ме у овом периоду живота неодољиво естетски привлачи. И код тебе естетика... а зашто си рекао да си себичан? Па зар не схваташ, сине? Себичан у односу на тебе, јер ти си довољно луд да ми се придружиш, а предели и боје и простор које сам поменуо нису твоја жеља. Ти, и ако би да луташ и тражиш, онако библијски, ти би то у мајчици Србији, на Хомољу, Мицору... То је добро, али, бар сада, није моје. Сувише је близу ситних превртљиваца којих су пуни и мали градови у Србији, гадова попут оног с ким сам играо шах кад си нас проучавао кроз прозор.

Посматрач се одједном устреми на младића, а где ти је мајка? Моја Мама... се пре три године коначно удала... није рекао преудала, него удала, мислио је посматрач, и то коначно, што може да значи да никад раније није била удата, те је овог малог сама одгајила, ко зна уз какве муке... да, удала се после много година самоће и отишла с мужем у Канаду. Ја сам одбио да идем, не зато што је отишла у Калгари, једну петролејску црну

рупу, него што... не знам, хтео сам да останем, да наставим овде да учим, чекао сам да ми живот донесе шта донесе... и тако сам остао с дедом, студирао, читао. Веома волим деду. Био је архитекта, има некакву пензију, и водио ме је заљубљено по Србији и Македонији показујући ми манастире и бојна поља још док је Мама била ту... Човек, који је одавно те вечери престао да буде површни посматрач који траћи време, пажљиво је посматрао изразе лица и гестикулацију младића док је овај говорио. Уочио је гримасе, асиметрију осмеха и неке ситне покрете руку који су га запањили, јер му је често у животу указивано да их и сам чини. Боже, рекао је у себи, па то се наслеђује од родитеља, не стиче се опонашањем!

Но све је то питање случајности, вероватноће, коинциденције – рекао је себи и схватио да већ неко време следи своје мисли и не слуша младића који је наставио да прича о свом животу са мајком и дедом, ходајући унаоколо и гестикулирајући испод ружног Победника. Доста! Све ми је јасно! Бивши посматрач је схватио да је нехотице гласно узвикнуо, прекидајући младићев монолог. Питам ја тебе, сине, хоћемо ли ми или нећемо заједно у Москву у педесет минута после поноћи Аерофлотовим летом 2093? Имаш два часа да ме упознаш с дедом, да се опростимо с њим, и да спакујеш три књиге, доњи веш и четкицу за зубе. Девојку ћеш позвати из таксија да јој кажеш да је прелепа и да ћеш се потрудити да је не заборавиш у Архангељску. Младић га је посматрао без чуђења, са оним својим мало искривљеним осмехом. Хоћемо или нећемо, поново је узвикнуо Отац.

Нећемо. Нећемо у Москву, поновио је мирно Син, али ћу урадити све друго што си рекао. Опростићемо се с дедом, спаковаћу књиге. И сутра ујутро ћемо првим аутобусом на југ. У Новој Вароши ћемо наћи песникињу, а прикључиће нам се дан касније и лепа Смиља с Ду-

шановца, она из споре брзе што си је неправедно осудио. Извинио сам се, узвикнуо је отац. У себи, цепајући песму, ниси њој! Сви четворо ћемо да пловимо Увцем и пентрамо се на видиковце изнад њега. Онда ћемо набавити четири ранца, па на Пештер. Проћи ћемо га целог пешице, у четворо или само нас двојица, већ како буде. Упознаћемо се, сазнаћемо један о другом. Прочитаћу све што си написао. Отац га је нетремице гледао, па му се лице развукло у његову старију и шармантнију верзију мало искривљеног осмеха. Види ти малог тиранина како он наређује! Али му је истинска срећа милела у очи. А после, прошапутао је.

После? После, тата, ако то и даље будеш желео, ти и ја ћемо отићи у Архангељск или на Јенисеј у касно пролеће кад громогласно пуца лед. Да лутамо по тајги и тражимо анђеле. У међувремену, ако желиш, урадићемо ДНК анализу. Обојица су се осмехнула и трљала свој десни залисак. Нећемо, синко мој, нашим се анђелима то не би допало.

У Београду, 10. јула 2013.

Пагмамукхи

Већ скоро три године јој је био познат овакав смрад који као да је потицао из некаквог полуживог, пакленог створења доле у рупетини. Једва је нашла ослонце за боса стопала изнад јаме с фекалијама. Ајде, оклизни се, лудо, и сврши већ једном са свим овим. Житак водњикаст измет је истекао из ње, без да је иоле напрегла мишиће свог још стаситог двадесетпетогодишњег тела.

Онда се вратила у собичак иза чајџинице. Три ониска црнпураста мушкарца су настављала да играју ганџифу под чкиљавим светлом. Као да су се нешто препирали на *десији*, дијалекту из удаљеног брдског предела из ког су потицали. Гордана, која је овде у Бубанешвару, „граду са хиљаду храмова”, узела име Манушри, није разумела њихов говор. Међутим, као што је себе научила да чини у запишаним хаусторима и на запуштеним игралиштимма солитера у Блоку НН на Новом Београду, да би некако преживела тинејџерско доба у свом чопору панкера, пажљиво је посматрала зажарена лица и често хитре, а понекад застрашујуће споре, покрете прстију Бхагаватија, Кунтале и Бхануџија. Руке су им се бавиле картама ганџифе и новцем, а лица су загасито пламтела од бенгалске пожуде за свим и свачим.

Нарочито Бхагаватијево лице. Он је водио главну реч у препирци, нарочито са Кунталом, који му је био млађи брат, али сад је, глумећи благост и пријатељску присност према Гордани, прешао на *муџалнабди орија*,

језик Бубанешвара, који је Гордани добро ишао, и баршунасто промумлао „*Намасџе, Манушри! Кимийџхи айчанџхи?*” Погледала је неженствено у своје прљаве, полуизгризене нокте, а затим, неустрашиво, право у дубину сјајних црних очију Бхагаватија, па коначно одговорила површно, без тоpline, „*Му бхала ачи, Бхаџавати, дханиабада*”. У том моменту, Гордана-Манушри је крајичком ока спазила лелујаву силуету мале Лалиме иза завесе у углу собичка. Постојање те кротке дванаестогодишњакиње је учинило да Гордана презре малодушност која ју је опхрвала пре неколико минута над смрдљивом јамом. „Нећу да дигнем руку на себе, а нећу више ни да се повинујем – морам нешто да учиним и за себе и за Лалиму!”, шкргутала је дубоко у себи. И ако ће нешто да учини, сад је био час.

Невероватни доживљаји током готово три године лутања по Индији су учинили Гордану окорелом и циничном. Толико сећања и гестова који су јој некада били драги сад су јој се чинили баналним – сентименталне, провинцијалне бљувотине из мајчиног арсенала суза. Али нешто се преломило у Гордани над оном јамом, а и сада кад је поново угледала обрис јадне Лалиме – толико да је изнад свега хтела да зграби девојчицу и притисне је свом снагом на своје груди да би се обе грцаво исплакале. Знала је, међутим, да их само лед у њеним очима и привидни лед у срцу могу спасти.

Ипак, Гордана је учинила нешто што одавно није, опипала је златни крстић који јој је висео о врату, дубоко у недрима, давни поклон од мајке, девет живота раније. Сетила се с гнушањем да га у Калкути није продала само зато што га тог дана нико није хтео, те су два фелација незнанцима била једино решење да купи дрогу. О врату јој је висео, на кожној врпци, и мали излизани новчаник, избледеле бордо боје, који јој је отац дао за једанаести рођендан на новобеоградском бувљаку, претходно га напунивши безвредним, али сјајним,

жутим динарима („као поклон за урођеника”, мислила је његова Гоца већ тада, јер је много читала и била најбољи ђак). У новчанику су сад били долари, поприличан износ добијен на кредит, који јој је отац, некад тако бесан на њу, недавно послао. Једва је успео да то учини и то кришом од њене некад благе, нежне мајке, која се, напаћена и разочарана, коначно одрекла ћерке. Бар је тако написала, све великим словима, у мејлу који је Гордана прочитала пре неколико месеци. Новац од оца био је наравно за авионску карту, мада се он није усуђивао да ту наду изусти.

Гордана-Манушри је морала да побегне из Бубанешвара, из Орисе, из Бенгала, али највише од Лакшми и њеног лотуса, од те богиње лепоте, невиности и богатства; да побегне из своје грозне свакодневнице и од нестварног, праисторијског духа Индије који ју је усисао у себе и смождио попут големог препотопског питона. Манушри је било једно од традиционалних имена богиње Лакшми и Гордана је морала да збаци са себе тај прелепи плашт који ју је завео и издао. Но добро је знала Гордана-Гоца да је саму себе и своје родитеље, прозаичне али добре, из младалачке обести издала. Сад је био час за бег, касно у мају, пре бесконачних киша које ће јужни монсунски ветрови донети с океана.

Бег с девојчицом. И Лалима је било једно од имена Лакшми, но ова је Лалима била робиња, не богиња. Истински роб без букагија. Гордана је била свесна, понекад чак поносна, да је од четрнаесте године сама вукла најважније животне потезе. Индија је била њен пројекат. Гоа, па Мумбаи, затим Симла у северним планинама где се привремено опоравила, а онда Бенгал од ког се ниједан Европљанин никад није одбранио. Чудесни мирисави смрдљиви цветни глиб који пријања као да је живо биће. Тачно је да је зависност на крају довела Гордану до курвања по буцацима крај рупетина с говнима, али то је био само завршни стадијум коме су

претходили други у којима ју је управо њен самостални, бунтовнички дух гурао у најпотпунију поданост гадовима.

И Лалима је била грешница, утолико што је била обележена opakим сиромаштвом. Рођена у забити, у великој породици и немаштини без трачка наде, Лалима је у једанаестој години продата трговцу у Лангарац Нагару, најстаријем и најпрљавијем кварту Бубанешвара. Многи од хиљаду Хинду храмова нису били далеко. Пошто је била светле коже, лепушкаста, правилно грађена и проверена девица, Лалимин отац је од примљеног новца могао да прехрани породицу, нарочито синове, бар који месец. После је Лалима препродавана више пута, увек за већу суму, и брижљиво чувана за неког изузетног, богатог купца. Њена садашња „мајка”, Матаци, је већ ступила у преговоре с власником једног модерног бурдеља високог нивоа у новом делу града и примила капару. Браћа Бхагавати и Кунтала су радили за тог власника и будно пазили на његову инвестицију. Њих двојица су знали Бхануџија из свог села, али су веровали да и он ради за истог газду, међутим, мотрећи на њих.

Лалима је била стидљива, скромна девојчица која није себи допуштала да се ичему добром нада у животу. Упознала је Манушри пре неколико месеци у чајџиници у којој су обе живе и заволела ту високу белу жену из далеке земље. Приметила је да је Манушри само са њом искрено љубазна и постепено стицала поверење у ову, чинило јој се, невероватно храбру жену која је, мада тако бела, ипак била сувише стара за удају. Много су времена њих две провеле заједно, некако се споразумевајући, јер је Лалима слабо говорила *мујал-набди орија*. Гордана је била запањена својим осећањима, јер је увек тврдила да презире брак, рађање, децу. Прво се себи правдала тврдећи да су то само осећања према сестрици коју никад није имала, али се постепено, кад

су њих две биле саме, отворено препуштала брижном материнству.

На основу неких ситних поступака и израза лица, Гордана и Лалима су се у неколико разговора сложиле да је Бхануџи, ситан и неугледан, једини иоле добар човек од свих мушкараца који су долазили у чајјиницу да играју ганџифу. Гордана се сада, кад је одлучила да побегну, сетила те Лалимине женско-дечје бенгалске интуиције. Бхануџи је изгледао сувише незграпан да би га неко унајмио да мотри на браћу. Па и да је жбир, она је имала своја средства и неће се сада либити да их употреби, сва до једног.

На поду, око прљаве мараме на којој се играла ганџифа, игра је завршена бесом Бхагаватија, који је изгубио доста новца, а био је опседнут, болестан коцкар. Много мање је изгубио Кунтала, који је био плашљив, а и боље је памтио пролазак карата и њихових боја – било их је, у *дашаватшара* варијанти ганџифе за три играча коју су играли, чак сто двадесет, дванаест у свакој од десет боја. Сталожени Бхануџи је победио браћу повременим, непредвидљивим блефирањем, *шууу задан*. Иако је Бхагавати сиктао на дијалекту *десији*, Гордани је било јасно да он прети Бхануџију и понижава га. Гордани је свака свађа ове тројице сада одговарала, а победа Бхануџија је била најповољнији исход.

Пажљиво проучавајући изразе лица и гестове тројице Бенгалаца, Гордана је сковала план и одмах започела његово извођење, јер се бекство морало догодити већ следеће вечери. Знала је Гордана да ће Лалимина Матаџи тада бити у храму Лингараџ у њиховом кварту. А сада је требало својом храброшћу и својим телом да обави припреме. Прво је одбила секс са Бхагаватијем, чак и кад је понудио да позајми новац од брата. Рекла му је да је сада сувише бесан и да ће бити спремна за њега следеће вече, можда чак и бесплатно. Док су Бхагавати и Кунтала пре одласка проверавали да ће Лалима провести ноћ

у сигурним рукама своје Матаџи, Гордана је покретима дроље при дну људске лествице – а сама је најбоље знала да она то заиста јесте – свашта обећала Бхануџију ако се врати сам кроз неколико часова. То је за њега било веома привлачно, јер је ретко имао било какву жену, готову белу Европљанку. А и завидео је Бхагаватију што је често могао да купи секс са Манушри. Зато се он послушно вратио и спарио с Горданом у прљавом буџаку близу чајџинице. Међутим, оно што га је запањило је било то што је лепа Манушри, са белим сисама и бутинама, одбила да прими његов новац. Сав поносан што је добио новац победивши Бхагаватија, показивао јој је новчанице, али је Гордана убедљиво лагала да јој се он одавно свиђа као мушкарац.

И тако је Гордана-Манушри псећом копулацијом и лизањем у најпрљавијем углу Лангараџ Нагара, недалеко од храма Бубанешвара и отворених јама с фекалијама, стекла могућност да спасе живот малој Лалими. Јер се Бхануџи заљубио и те ноћи постао поносни саучесник беле Манушри. У Бенгалу, у Ориси, људи гаје јаке емоције, попут Сицилијанаца. У наизглед смиреном Бхануџију сада је све кључало. Мржња према Бхагаватију је била јача од страха, људског и племенског. Прелепа Манушри га је држала за руке и гледала мило и молећиво. Поврх тога, не само да му је било жао Лалиме, него је девојчица била тако привлачна да би се он радо оженио њом, рецимо кроз годину-две, само да је богат. Тако је полуписмени Бхануџи, из гладног села у брдима Орисе, далеко од главног града Бубанешвара, постао јуначки саучесник Гордане-Манушри и запамтио њена упутства за следеће вече. А она, кад је Бхануџи отишао... плунула је љутито неколико пута, испрала уста и мало се опрала „тамо доле”, како јој је мајка говорила у скученом новобеоградском купатилу кад је Гордана била девојчица. По први пут у неколико година није осећала презир према себи.

„Више нисам прљава шугава куја”, шапутала је и дрхта-ла, склупчана у углу чајџинице.

Следећег јутра је Гордана први пут после више од годину дана говорила српски. Са поште је позвала број у Бубанешвару који јој је одавно послао отац, не надајући се да ће она икад смоћи вољу да га употреби. А она, и даље бунтовница, није хтела. Заиста није хтела или ју је било срамота? Стид пред собом или, ипак, патријархално оклевање (некад, као тинејџерки-панкерки, њој тако мрско) да не посрами оца пред тим његовим пријатељем, другом из детињства у Краљеву и из војске у Марибору. Док је српска транзиција претворила Горданине родитеље у сиротане, очевом пријатељу је добро ишло на неки полумутан начин и он је сада имао рачунарске фирме у неколико индијских градова. И види чуда, ево тог човека на вези. И још већег чуда да јој тај српски полутајкун топло, очински говори, „Ма дођи Гоцо, дођи, чекамо те жена и ја као своју кћер и доведи ту малу јадницу, снаћи ћемо се већ, имам ја везе и у полицији и у нашој амбасади...” Грунуле су јој сузе, поздравила се кроз њих, заридала још јаче.

Браћајући се у чајџиницу, зарила је сва бурна осећања дубоко у себе. Болело је, али је било нужно. За сада је морала да остане лажна Манушри. Велики терет јој је била и одлука, још прошле ноћи, да мало шта каже Лалими. Да је прво киднапује из овог пакла, одведе до очевог пријатеља, па да јој тек после објасни. Увек може да је врати ако то Лалима заиста жели. Али сад да јој објашњава док се ту мува Матаџи, да очекује од неписмене девојчице-робиње, која зна само ове зидове, да сакрије осећања пред својом безосећајном власницом и вечерас пред Бхагаватијем и Кунталалом, то је сулудо. Зато јој је само говорила о Бхануџију, о томе да је он добричина и да у њега треба имати поверење. И да ће он поново доћи вечерас и причати са обема. „А док ја

играм карте, ти лепо причај с њим... Матаџи ће бити у храму”.

Лалима, с детињом навиком да оспори неки њој добро познат детаљ, је заскичала, „Али ти не знаш да играш ганџифу... никад не играш!” „Ђути, Лалима. Знам довољно. Вечерас ћу играти!” Можда је и претерала. Можда је све то Лалими било мало чудно. Очи су се девојчици широко отвориле и чело намрешкало на зрели женски начин. Можда јој је неко полуразумевање свитало под дугим трепавицама. „Можда мала лудица сад очекује да ће је Бхануџи запросити и одвести из њеног кавеза?”, питала се Гордана. „Али не, намерно сам јој дала утисак да се он мени допада”.

Предвече, пре него што се Матаџи упутила у храм, стигла су браћа с Бхануџијем. Бхагавати је био у добром расположењу, сав наелектрисан и припит, с црвеним беоњачама, за разлику од трезног, бојажљивог Кунтале. Бхануџи се држао усправније него пре, био је озбиљан и мрк, али је бацао скривене погледе пуне љубавне патње према Манушри. „Одржаће обећање”, помислила је Гордана. Она се дотерала и заносно кретала, па ју је Бхагавати гладно гледао. „Вечерас ћу и ја да пробам срећу”, почела је веселим гласом, „и ја ћу да играм ганџифу с вама!” Браћа су се зачудила, Бхануџи је све знао и ћутао. „Знам само *дашавайшару* ганџифу, а она је за три играча. Тако ћу играти против браће, а Бхануџи нека пази на Лалиму”. Бхануџи је мрко шмркнуо. „А како ћеш да платиш?”, питао је одмах Кунтала. „Победићу вас обојицу и узећу вам паре!”, цвркулала је Манушри бестидно, „а ако изгубим...ето, онај од вас двојице који победи ће ме имати за читаву ноћ.” „Бесплатно...”, додала је загонетно, намигујући им. „Каква курва!”, мислила је Гордана.

Игра је почела. Карте су биле округле, с црном позадином. Разне боје, а било их је чак десет, су представљале аватаре бога Вишну, који су по снази били поре-

ђани од рибе и корњаче, преко вепра и тигра, све до Раме и Кришне. Гордана-Манушри је играла вешто, борила се целим својим бићем за два живота. Готова увек је могла да погоди кад опрезни Кунтала има јаке карте, а самоувереног, хировитог, нацрвцаног Бхагаватија је редовно побеђивала кад је срљао и задрто покушавао *џууи задан* са slabим картама. Она сама, по угледу на Бхануџијеву игру претходне вечери, блефирала је паметно, а њено памћење за пролазак карата и боја било је боље чак и од Кунталиног. Добијала је лако, али би онда, да би време прошло и да не би посумњали, помало губила, час од једног брата, час од другог.

У једном моменту, кад је намерно изгубила упркос добрим картама, направила је бучну сцену, што је проузроковало грохот и одушевљење браће. То је био договорени знак за Бхануџија да се искраде са Лалимом. Он је претходно дуго разговарао с њом и рекао јој да му је Манушри дала новац да је одведе на слаткише. То је било потпуно ново за Лалиму и она је за моменат бацила поглед на Манушри, али је од ње добила неприметан потврдни покрет главом. Док су Бхануџи и Лалима хитали, све брже и брже, ка модерном делу Бубанешвара, он јој је мирним гласом говорио, држећи је чврсто за руку, да ће Манушри ускоро стићи и да се не плаши, да ће све бити добро. Увидео је да налази речи охрабрења за Лалиму за које никад не би претпоставио да постоје у њему. Сам Бхануџи је био скрхан знањем да ће изгубити Манушри, а тек ју је био стекао – „стекао”, баш тако је осећао преварени младић, без имало искуства са женским лажима и подлошћу. Но знао је он шта би чекало малу Лалиму у чајџиници и није имао срца да се предомисли и да је тамо врати. Ипак није Бхануџи био довољно великодушан да жали и Манушри за грозне године иза ње, јер је био уверен да је као бела Европљанка сама изабрала свој пут. Гордана би се сложила с њим, а вероватно и њен отац. Али не њена

мајка, јер не може београдска мајка да мисли да је њено дете својевољно одлучило да се проституише поред најсмрдљивијих јама Индије.

За то време, Манушри се усредсредила свом својом поприличном памећу да баца обојицу браће у дуг. Сад је Лалима била безбедна: није се усудила Гордана ни за моменат да помисли да би их Бхануци могао издати, иако је наравно знала да она, као права самосвесна, егоцентрична мачка са девет живота, немилосрдно издаје њега. Добијање новца од браће је сад било важно да би им се њен бег, с новцем остављеним на марами на поду, учинио мање вероватним. И тако, првом приликом кад се Бхагавати упутио ка јами иза чајџинице, Гордана је, уз промрмљан изговор Кунтали, изишла на мрачни бедни сокак, преплављен мајском предмонсунском вечерњом јаром и потрчала свом снагом кроз гомили људи. Захваћена помамом и неописивим страхом, махнито је трчала кроз лавиринт уличица старог Лингарац Нагара ка новом делу града. Нико на свету је не би стигао, а камоли неко пијан или плашљив. У магновењу је злобно помислила, „можда ће мрцина пишајући и клатећи се да падне у ону јаму...”

Стигла је на уговорено место састанка код поште у Шахид Нагару, богатом модерном кварту. Шћућурене у једном углу, угледала је Лалиму и Бхануџија. Притрчала им је и загрлила обоје истовремено на српски начин. „Је си ли добро, Лалима? Хвала, хвала, драги Бхануџи! Спасео си нас...” Топло га је гледала, сузе су јој текле. Лалима и Бхануџи су је помало чудно гледали јер нису били свесни шта је све довело до овог момента. Поново је загрлила Бхануџија, сад само њега, говорећи, „Не могу више овде, морам да се вратим у своју земљу, повешћу Лалиму да више не пати, извини од срца, Бхануџи!” Људи који су случајно посматрали ову чудну групу су тада видели да се млади Бенгалац нагло окренуо од жене и девојчице и бришући очи там-

нопутом подлактицом брзо нестао у гужви. „Као да за Марушми никад нисам ни постојао”, горко је помислио.

И није. Марушми је одмах заронила у следећи Горданин живот. Пре него што је ишта више рекла Лалими, Гордана ју је обгрлила око рамена и повукла до оближњег телефона. Очев друг је одмах одговорио и само рекао, „Доброшла! Долазимо!” Онда се тек Гордана окренула Лалими и брижно је запитала, „Хоћеш ли са мном у моју земљу? Ни овде више ниси видела родитеље од када су те продали, а ја ћу се бринути о теби као о млађој сестри, колико могу. То ти обећавам”. Лалима је прво засузила, па климнула главом, па плакала и грцала, па опет климала главом. „Добро, онда ћемо заборавити име Лалима, али нећемо заборавити богињу Лакшми. Наденућемо ти њено име Падмамукхи. А ја сам од сада Гордана”. Девојчица је понављала та нова имена све док српско-индијски полутајкун и његова елегантна супруга нису изронили из лимузине, уз обостране усклике. „Гоцо, Гоцо, како си одрасла од кад сам те видео као девојчицу!” Гордана је добро знала шта те речи значе. Била је и свесна да овај пар изгледа десет година млађи од њених запуштених новобеоградских родитеља исте календарске старости. И да је она допринела томе.

„А кога имамо овде?”, усклинкула је супруга весело, гледајући бедну, лепушкасту, доскорашњу робињицу, несвесна да на српски преводи усиљени и неискрени енглески израз. Гордана је опет загрлила стидљиву девојчицу око рамена и прво на *муџалнабди орија* па онда на српском рекла, „Ово је Падмамукхи, она чије је лице прелепо као лотус”. Падмамукхи је опет засузила и рекла, „Дханиабада, Гордана!”

Очев друг се насмејао и рекао, „Брзо ће Падмамукхи научити српски! А видиш, ту је још нешто, погледај око себе”, махнуо је руком на околне грађевине. „Видиш, Гоцо, Шахид Нагар је нови, планирани део Буба-

нешвара. Саграђен је на брзину средином двадесетог века, заједно са младом, независном Индијом. И тек неку годину пре Новог Београда. Тамо ће се Падмамукхи осећати као код куће!” Гордана је била захвална очевом другу на овој мисли која је требало да унесе хумор и зато га није сасекла речима које су јој пролетеле кроз главу, „Да, да, али разумите да ово јадно дете није из Шахид Нагара, него из кавеза у најгорем делу Лингарац Нагара... као и ја!”

Сви четворо су пошли према аутомобилу поред кога је стајао шофер. У том тренутку, у Лингарац Нагару, Бхануци се спремао на најгоре од Бхагаватија. Лалима је била свесна тога и стрепела је за њега. Али га Падмамукхи и Гордана никад нису познавале.

У Београду, 14. априла 2013.

Храмајући ка Љиљану

Време садашње: сан. У сну ми се нагло указао њен лик и осетио сам неиздржив нагон за плачем. У сну сам знао да сам тада био невероватно млад. Неповрат боли.

Време прошло: њоход. После много година, отишао сам јој у поход, поход успомени. За шта су ти време и новац ако не да походиш сећања и самим тим се подмлађујеш јер доживљаваш оно што је настало од запамћеног? Као и раније, у том калабријском градићу је било само осамдесетак кућа, а око њега много стења и кржљавог растиња. Зидови су и сада били неодређених боја, па ветар није разазнавао кога да нападне. Шкрипале су и цијукале старе шарке на капцима чију су боју сунце и со ољуштили. Била је позна јесен, море је пенило. Неколико дерана је трчало по шљунковитој плажи, шутирајући црвену издувану лопту кроз голове од отпадака. Један од њих је био толико леп да јој је могао бити млађи брат, тада, или син, сада. Где ли се денуше сва она летња тела са каменчићима у пупцима, расцветаних дојки и раскречених удова?

Међу стенама поред плаже клокотало је море и гмизали су рачићи. Стајао сам на већ мокром жалу и зурио на југ према Сицилији. Модра измаглица ране вечери. Један је талас надвисио остале и распрштао се преданом. Шуштећи нежно и шапутајући шљунку допрео ми је до ногу да га узмем у наручје. Клекнуо сам и помиловао га, а затим влажним прстима дотакао свој

језик. Молитва за море, за оне који смо били у времену давно прошлом и за оно што смо постајали и настали кроз неумитно време од тада.

Време давно прошло: un coup de foudre. Наравно да се сећам где су нам се очи први пут среле. Медитеранска пијаца, са својим мирисима, вревом и знојем, је људскије место за љубавни бљесак муње од осунчане плаже или полумрака својственог ноћном плесу поред мора. Дан за даном, виђајући се из далека по градићу, ситнице које смо сигурно само ми запажали чиниле су да смо обоје били свесни огромне узајамне привлачне силе. Љубав на први поглед. Она је била веома млада: мештанка савршене, исконске, беле пути, коју гени левантинских гусара нису обојили, те јој се црњење на плажи, уз помоћ маслиновог уља, чинило абсурдним. Нити је, као мештанка, ишла на игранке у хотелчићима за туристе. Увек је носила сјајно беле платнене хаљине с бретелама на својим савршеним раменима. Једном сам јој с даљине од десетак метара донжуански прошапутао „прелепо”, држећи се за имагинарну бретелу на свом десном рамену. Заљубљени будаласти господичић у свиленој кошуљи из Милана: *amore a prima vista*. У себи сам је романтично звао Љиљан, јер ми је изгледала као нежни бели цвет, а не као Лилиана.

Нисам могао бити више од годину-две старији од ње, али сам имао велику слободу, њој незамисливу, претпостављао сам. Међутим, за осамнаестогодишњака, имао сам гвоздено стрпљење, нужно неком ко се реалистично надао да ће постати возач Формуле 3, а успут добити докторат. Осећао сам да је Калабрија погрешна локација за агресивни наступ странца према мештанки мојих година и чекао сам некакав знак од ње, као у љубавној новели. И тај је знак стигао, баш тако: њена другарица ми је пришла с леђа у трафици док сам куповао цигарете и прошапутала нешто о дну Дуге улице у осам навече.

Лети су старе улице биле вреле до дуго у ноћ. Окупљале су око својих још непосисаних брадавица гомиле деце, веселе и гладне, која су се пискаво брчкала по топлом камену. После припитог изласка из тесног задимљеног бара у чијем сам углу сувише дуго скупљао храброст, морао сам да прескачем гмизећу децу и као боксер ескивирам комаде рубља који су висили са ниских балкона. Хрлио сам улицом, притиснут са свих страна, притиснут вином, гунгулом и ко зна чим још, жестоком жељом и недоумицом ваљда, осећајући бубњање у челу и бодеже у табанима. Разазнавао сам тек по које лице. Један добро васпитан дечкић од седам-осам година, који је био толико леп да јој је могао бити брат, рече ми да скренем десно и тако стигнем до дна Дуге улице. Дете ми је гледало дубоко у очи као да ме зна из неког другог живота или сна. Послушао сам савет и нашао се у мирнијој, још ужој улици. Успорио сам ход, примећујући да храмљем: десним стопалом сам пре неколико дана нагазио на морског јежа, не у води него на молу где су дечаџи избацили јежеве да им скину бодље и продају љуштуре за коју лиру.

Наслоних се на зид нечије баште, обрисах лице марамицом и захвално запалих *Player's*, дубоко увлачећи. Тада приметих да ме с прозора преко пута помно посматра вештица. Била је тако ружна да сам у устима уместо пријатног дуванског дима осетио гађење, а у утроби тескобу, као да сам био приморан да прогутам згаженог црва, згрушаног и збрчканог у куглицу. „Упомоћ! Отровала ме је! Па људи, ја нисам ништа скривио, ја никад у овој улици нисам био, само тражим... Ма пустите ме, људи, не вуците... Платићу!”

„Пустите ме!” тихо, али чујно и подсмешљиво понављала је вештица моје неме оперетске крике, гледајући моје одело од скупог лана, расуту косу, ципеле од fine коже, слепоочнице које бију као дамари расног коња. Само да мало средим мисли и откријем где је Љиљан.

Чупава и мрка, та жена, пргаво подбочена на прозору. Врући ветар из Сахаре мало зањиха њене мушке обрве пре него што је нестане. Будало, шта си сад урадио? Сад она силази на улицу. Зар је могуће да си је питао? То је значила њена кварнозуба гримаса што јој је намрешкала лице. Па она сад зна све. Ма, увек је знала. Сви знају у овом пакленом граду о Љиљану и мени. Не излази, вештица. Мора да ми каже, мора да зна. Бела хаљина је довољно упадљива за свракасте очи. Разапет, стајао сам. Мора све да ми каже. Ући ћу у кућу. Попећу се до њене проклете собе. Треснућу на под њену шарену вазу, празну. Отворићу њен орман и побацаћу по поду све њене вештиничине дроњке. Сатрећу их. Нећу се бојати. Мораће да ми каже. Кад ми буде казала, стрчаћу низ степенике, летећу, клизаћу низ гелендер, скакаћу са одморишта на одмориште, застаћу само на трен (да ме није слагала?), па наставити летећи и скачући, па застати за још један трен (да ми није рекла тек било шта, у страху?), па ћу се опет затрчати и прескочити камену ограду дворишта док се не зауставим под жутоцрним, громослутећим небом, већ ноћним.

Крај Дуге улице. Понеко баштенско светло. Шта сад? Дисање се смирило, бубњање престало, не храмљем. Ни цигарета није потребна. Па где је заљубљеност? Где трема? Јесам ли све то само глумио да камуфлирам жудњу за насладом? Напротив. Први пут у животу схватам да нисам свемогућ. „Сине, није ти добро?“, прозбори старица из сенке. „Добро сам, мајко... *troppo innamorato*.“ Зашто сад оклеваш, сад кад си близу, себичњаку? Напротив. Први пут у животу схватам да могу да будем несебичан. Измишљаш, јер си шупаљ и плитак. Нисам. Волим. Волим сувише. Онда поћи, барабо, чека те. Иди!

Удесно, кроз металну ограду, севнула је белина њене хаљине, а негде испод ње, знам, била је непојмљива белина њених бутина. Под бретелама су кључале младе, тврде, беле, чврсте, незамисливо обликоване груди. Али

изнад свега тога су биле њене очи које су ме виделе. Пришао сам баштенској оградџи. Док је и она прилазила, гледајући ми дубоко у очи, као онај дечко, видео сам баш њега како стоји пред кућом са мајком и оцем. У башти је био сто са вином, чашама и послужењем на блиставо белом свиленом столњаку. Иза њих сам видео отворена врата трпезарије и распеће на зиду. Стигли смо, она и ја, до металне ограде, свако са своје стране. Били смо тако близу да сам осетио њен дах. Могли смо се пољубити кроз шипке. Њен отац је смирено, гледајући нас, ишао према металној капији, да је отвори. Она га је зауставила покретом и он је застао. Узела је моју руку кроз ограду и принела је својим уснама. Отац је стајао укопан. Знао сам да бих Љиљана могао волети увек, али да је амбис био међу нама и да је не смем преварити. Осетио сам њен језик пун мекоће и крви на прстима своје десне руке. Све је разумела. Помиловао сам јој образ и косу, као да сам десет година старији. Повукао сам се уназад два-три метра и стао усправан као руски царски официр из деветнаестог века, замагљених очију. Наклонио сам се њеним родитељима. Дао сам јој пољубац за вечност. Следећег јутра, сицилијанска јара је прелетела Одисејев мореуз у Калабрију и згуснула се дуж Дуге улице.

У Београду, јануара 2013.

Ерлијан

Вајон ресџоран, среда, 24. септембар 1986, 16,30 часова

Данашњи дан ми је отпочео у Беиђингу, у 5,40. На брзину сам се умрио у заједничком купатилу хотела, као и увек ненавикнут на јутарње ритуале искашљавања и пљувања кинеских мушкараца. Доручковао сам хлеб, кобасицу, бабуру и велику крушку, корачајући по соби и ослушкујући звуке оближње пијаце. Онда сам ухватио тролејбус број 111, сишао на самом крају линије, близу хотела „Chongwengmen” и затим теглио пртљаг пола километра до железничке станице. Чекаоница је била пуна странаца, што се могло и очекивати за мој воз у Монголију и Сибир. Клигнуо сам главом шангајском инструктору за рачунаре кога сам пре неколико дана упознао код Небеског храма. Он и рођак ког је испраћао падали су у очи као једини Кинези у чекаоници.

У возу, равнодушни службеник железнице је поделио чаршаве, ћебад и пешкире. Кренули смо, а ја сам одмах са реда вожње у ходнику преписао време успутних полазака: Beijing – 07,40 (среда); Nankow – 08,44; Qinglongqiao – 09,38; Kangzhuang – 10,02; Zhangjaokou – 11,47; Datong – 14,25; Jining – 16,22; Erlian – 23,15 (кинеско-монголска граница; претходно, седам часова без заустављања код номадских јурти у пустињи Гоби северно од Ђининга); Dzamin-Udz – 01,40 (НР Монголија, четвртак); Sam-shanda – 05,33; Choыр – 09,55; Ulan Bator

– 14,50; Zonhala – 18,12; Dar-han – 20,21; Suhe Bator – 22,05; Dozorne – 22,43 (СССР); Nanshki – 01,35 (петак); Gusinoy Ozero – 03,25; Ulan-udz – 06,46; Mysovaya – 09,10; Slyudyanka – 12,03; Irkutsk – 15,30 (14,30 у Беиђингу, 10,30 у Москви).

Купе број 4 у вагону број 1 делим са једним Пољаком и двојцом Немаца. Седишта, која је путничка агенција означила као „тврда” и нису толико лоша. Стално послује многобројно особље које чисти. У Кини је мали број активности у које се не улаже велики напор и то тушта и тма људи. Кад човек посматра Кинезе, приљежне у свом диринчењу, често без модерних помагала, осети се лењим, кривим и уморним, чак физички слабим.

Разговарао сам са Лизом, црвенокосом из Сан Франциска. Лиза каже (као и у „Lisa says”, сјајној песми Лу Рида и „Велветса”) да је забринута. Монголци захтевају да се дуго чека у дворишту њихове амбасаде у Беиђингу, затим преброди унакрсно испитивање (искључиво совјетских) службеника и коначно исповрти тачно осамнаест долара у готовом – све то да би се добила транзитна виза. А риђа Лиза је нема.

Дан се вукао. Пољак ће, као и ја, сићи у Иркутску, после 56 часова у возу. Он, да би одлетео за Варшаву картом од 20 долара, купљеном на црно; ја, да бих остварио дечачки сан да цртам беле брезе око Бајкалског језера. У његовом пртљагу има невероватних ствари. У поређењу са њима, непрописна авионска карта је безазлена ситница.

Један од Немаца се бави продајом кола у Емерингу, близу Минхена; други је студент из Келна који највећи део времена проводи са девојком у суседном купеу. Обојица путују све до Москве, па и даље, недељу и нешто дана у возу. Трговац Опелима остаје при свом и пуши лулу без обзира на замандаљене прозоре (кине-

ско-совјетско правило), што је немала непријатност за бивше пушаче, али шта је ту је, друштво је пријатно.

Док ово пишем, једем безукусну храну и пијем млако пиво (све за пет јуана, око један долар). Дубоко смо зашли у пустињу Гоби. Све је суво и црвено, земља и небо. Залазак сунца у централној Монголији, са леве стране воза.

*Вајон бр. 1, кује бр. 4, чейврџак, 25. септембар,
14,10 часова*

Седим загледан у Улан Батор, престоницу НР Монголије. Сви су натписи на руском. На станичној згради пише „Уллан Баатар”, што је монголски назив града, руским словима (руска верзија, на боку железничких вагона, је „Улан Батор”). На пустом станичном тргу, гротескно велике фотографије Горбачова и монголског вође (ко год да је, не знам). Речи испод слика су цитати поенти из њихових говора; исписане су словима довољно крупним да могу да их прочитам из воза. Трг мора да је привлачан једино деци са заставицама од црвеног папира, када губе школске часове да би одушевлено поздравила неке високе државне госте.

Сада је 14,52 и воз убрзава. Лиза, насмејана, свраћа у мој купе да ми врати четрдесет долара које сам јој позајмио пре монголске границе. Раздрагана је као после задовољавајућег флерта. Преживела је улазак у Монголију без транзитне визе. Мора да су риђа коса и пегице ретке у Монголији, за разлику од високих јагодица, блиставих црних очију и боје косе попут ноћи без месеца. У предграђу Улан Батора, беда од које се срце цепа. Поређани су дрвени кућерци (тургењевске избе ван руског пејзажа), алуминијумске јурте (корак напред, ваљда) и голи, џомбасти фудбалски терен са стативама без мрежа. Ту је и рингишпил без деце, умртвљен, као да се никада није ни окретао.

Однекуд стиже мој Пољак, а затим и моји Немци. Време је да воз стане. „Време је да стане... да време стане...”, као већ са оног другог света запева чудесна Били Вајтлоу у Бекетовој *Љуљци*, док се ритмички љуља и умире. Зашто ми то пада на памет?

Вајон ресѿоран, касније истиоѿа дана

М.-Г. (монголска транзитна виза бр. 64465) и ја (бр. 64471) смо управо поново разговарали. Пили смо црни чај с лимуном (35 копејки). Рекла је, смешећи се враголасто и деветнаестогодишње: „Видиш, из бројева виза је јасно да смо у монголској амбасади били у готово исто време, али да ја ипак устајем раније од тебе!” Питао сам је да ли је ту одлику наследила од мајке из Бургоње или од оца са Рајне.

Јуче после заласка сунца, сва је Гоби била јарко црвена. (Ипак ово није путопис у стилу Ребеке Вест; и не могу сад да се сетим да ли је њено јагње било црно или сиво, а и соко, које ли је боје био?) Док се смркавало, а воз клопарао, одраз мог лица на прозорском окну прекрио је пустињу.

И онда Ерлијан. Последње место у Кини пре монголске границе, која је под совјетском војном контролом. Кинези су древан и опрезан народ. Мао је својевремено пажљиво слушао шкрипу тенкова на асфалту која се чула из Пеште, па је увео размак између шина другачији од оног код северног суседа. Због тога смо у Ерлијану сви сишли с воза, а вагони су подигнути с колосека како би им променили распон осовина или шта већ. Два часа да се пролуња станицом, продају јуани, купе рубље и разговара с неким Ирцима о баровима Порт Моресбија на Папуи Новој Гвинеји.

Тада је стигао тренутак који је трајао вечност. Почео је тиме што сам подигао фотоапарат да бих сликао торањ са сатом на станичној згради. У средњем делу

његовог трајања приметио сам да је торањ опточен жутоцрвеним неоном, а да су крупна слова ERLIAN плавозелена. На белом лицу правоугаоног сата стајало је 21,39. Шкљоц.

Тренутак се завршио док сам полако спуштао апарат. У видном пољу ми се указала силуета девојке која је десетак метара од мене радила гимнастику да јој прође време. То је била М-Г.

Венчали смо се 11. маја 1987. године у Калифорнији.

У Сан Дијеју (Калифорнија) 1988.

На кинеским свейшим јорама

Планине и море су ми потребни попут воде и хлеба. Научио сам да пливам као дечко од две или три године, уз помоћ мајке и две шупље тикве, на плажи испод хотела „Империјал” у Дубровнику. Тога се једва сећам, испричано ми је касније; а башта хотела ми је остала у пријатној успомени јер сам у њој, као десетогодишњак, успешно одиграо безброј шаховских партија „на цуг” против локалних матораца. До касно у летњу ноћ мајка није успевала да ме извуче из збијеног круга кибицера који су ми, што је за њу било најгоре, дували дим у лице.

Дубровачко море је лети питомо, неописиве боје. Чак опојно мирише – на борове, чемпресе и со на опаљеним леђима и бедрима, нарочито у рано вече, после јаре. Али, ипак је Јадран само прелепа бара кад се другде открију океани, бескрајне плаже, непредвидљиве струје и огромни таласи, што већи то боље...

Неколико година пошто сам научио да пливам са родитељима сам са попео на Триглав. Мајка је била искусан планинар, особа која је била одважна и опрезна у правој мери. Научила ме је дубоком поштовању према планини, а у погледу своје еколошке свести (она је то звала основним планинарским бонтоном) била је деценијама испред савремених, махом западњачких, махом помодарских и неусвојених директива о потреби „заштите животне средине”.

Мајка ме је учила још неким правилима понашања на планинама, од којих је једно било да ни на једну већу планину, првенствено из безбедносних разлога, не треба ићи сам. Време може брзо да се промени, у магли или вејавици планинар може лако да се изгуби, чак и кад има компас (ја га до дана данашњег увек свуда носим, и по градовима, на обручу за кључеве), може да се угане глежањ или сломи нога – па је боље не пети се сам. А самоћа на горостасу од планине наводно је и психолошки нездрава.

И док су ми поштовање и љубав према планини, али и здрава доза бојазни од ње, одавно ушли у крв, никад нисам прихватио мајчино упутство о потреби за друштвом при планинарењу. Планина је за мене увек била место за размишљање, не за разговор, за белешке уместо за шале, за самосталне одлуке и спонтаност уместо договора и преговора. За мене је унутрашњи дијалог на планини драгоценији од јавног. Лепше ми је умор не делити, важно је истрајати кад немаш на кога да се ослониш и из себе извући апсолутни максимум без ичије подршке. Планинарење је слобода од друштвених стега, крајња индивидуалност – као што је уосталом пливање, насамо, у Тихом океану, километар од обале Калифорније, кад сољу и таласима изједене литице над жалом постану мајушне у видном пољу.

Разлика у броју метара изнад нивоа мора је блед показатељ за све што дели чак и висораван, а нарочито планину, од долине. Људи који су на равном, поред река, често гледају у планине као у узрок и извор тешкоћа – олуја, магле, бујица, лавина, вукова. А они који се попну, или се бар пењу, понакад гледају на људе тамо доле као на досадне, упорне, мраве и пчеле – шићарције без маште, без визије. А и изгледају лоше, ти тамо доле, мувајуће се радно тамо-амо, дебели и троми, са својим незграпним кравама, воловима, тракторима, аутомобилима. Чак и ако си из долине, кад

стигнеш на високе пашњаке, постајеш други човек – можда не бољи у неком божјем смислу, али крепкији, независнији, одважнији. Па шта ако памтиш имена оваца боље од имена другара у биртији? А ти се другари мало и плаше – сувише си преплануо, сувише си здрав, постао си нешто чудан, а јак. Мора да је сва та самоћа то учинила.

Пастири на високим испашама и планинари, који пролазе мимо њих узбрдо и низбрдо, дубоко поштују једни друге. То сам осетио на Кавказу, Атласу, Шари, Исланду, Синају, Андима. Пастири се ретко попну на сам врх – знају да је то врло тешко, а није им потребно. Планинари мисле да и најбољи јогурт досади, да су висораван и средње висине компромис. А дубоко у души се плаше да не би ни две недеље ментално истрајали сами са овцама. Чињеница је, међутим, да су и планинари и пастири фанатични у истрајавању.

Мора да планински пастири имају своја чврста правила понашања и међусобног опхођења. Мора да су многе ствари готово исконски утврђене: шта се дели, колико далеко ићи у жртвовању за другог, шта опростити, шта казнити. Када је важан род, а кад другарство. Кад доброта и топлина, и углед који је човек њима стекао. Али ја те пастирске заповести не знам. Оно што знам је неписани планинарски бонтон.

Планина је добра метафора за циклусе и контрасте. Да би се сишло, треба се попети. И обратно. И реципрочно узрочно. Да би се заиста уживало у жени, детету, трпези и топлом кревету, док ветар завија напољу, треба искусити неупоредиво јачи ветар који ти је полусмрзао удове. Да би упознао душу свог детета, треба осетити ужасан страх де се губиш у изненадној међави, у полумраку у подне – светло је, али излаз се не види. Није лако издржати самоиспитивање о суштини ствари које планина, самоћа и напор захтевају.

Ако те већ не упути на чедност и монаштво, планина ће ти бар привремено душу учинити невинијом, као платно које је обелео њен најбистрији и најжустрији пролећни поток.

Могло би се рећи: Кинеска планина = Пут. (Да ли је могуће да је неко међу вама сад помислио на путене ствари уместо на вечност?) Кинески „Тао” се не може превести на српски осим као „Пут”, а он, како је описан у основном тексту, Тао Те Чинг („аутор”: Лао-це), јесте *све*. Највише од свега је у принципу Ву Веи: Не противи се природи. За разлику од готово једнако старог мисаоног система описаног у „Аналектима” (основног текста који су ученици Конфучија сакупили, а Конфучије је Конг-фу-ц[з]и, односно „Конг [презиме] – тај стари, чувени, педантични учењак”), Пут је однос човека према целокупној природи, уместо конфучијанског одређивања његовог места и понашања у породици и друштву.

Тао је Прапут или Основни Пут или Општи Пут. Или чак Једини Могући Пут.

И тако се попех на једну од пет кинеских светих таоистичких планина.

Најдревнија Кина је на северу у долини Жуте реке (Хоанг Ху). У том огромном простору Змаја налазе се планине: Сонг Шан у центру, Хуа Шан на западу, Хенг Шан на северу, још једна Хенг Шан на југу; најсветија од свих – Таи Шан – простира се на истоку.

Таи Шан, мој избор, је у провинцији Шандонг, одакле су пореклом и Конфучије и кошуље од шантунга. Жута река је променила корито хиљаду пута, а залив Бохаи, место данашњег загрљаја њене делте са Жутим морем које запљускује Шандонг, стотинама је километара удаљен од неких давнашњих.

Та делта, праматерица Кине, сувише је отворена према Јапану. Јапанци су туда ушли и однели разне драгоцености. Јапан никад није признао да је лопов и скоројевић.

Скоро све што је највечније и сматра се најбољим јапанским само је копија кинеског. Још 1991. сам написао и објавио на енглеском један сонет о односу Кине и Јапана; кад се чита, треба узети у обзир да сви основни принципи јапанског Зена потичу од кинеског Чан будизма (који је настао под утицајем принципа Тао):

Зен ће умреџи

Стене плове безумном прецизношћу
по језеру шљунка чије је ненасмејано лице
тако глатко изграбуљано.

Шљунак урања у језгро стена наизглед заувек, али тада

почиње киша. Киша: лака и импровизиована
која досеже до краја времена
стрпљивије но што то чак и стене чине.
Она ће одгајити прекрасан коров

да њиме обрасте и здружи стене. Камени врт
створен догмом, бонсаи, зен загонетка –
све смождено и расточено

древном, мудрому кишом која лети
из Средишњег Царства да угаси
Излазеће Сунце у Риоанђију¹.

Мада је било периода кинеске историје када је једно верско учење доминирало и кад је чак било прогона других, основна филозофска и религиозна одлика Кине је *Сан Ђиао Фа Ју* – „три учења се сливају у једно”, што се односи на таоизам, конфучијанство и будизам. (Аналогно томе, у Јапану преовладава хармонија између аутентично јапанског шинтоизма и увезеног будизма, мада је било периода сукоба чак и у новије време.) Из тог разлога, готово на свакој од петнаестак светих планина у Кини, заступљени су храмови, светилишта и

¹ Зен-будистички храм у Кјоту.

манастири сва три учења (конфучијанство је кодекс принципа и понашања, а не религија у правом смислу).

Као током свих својих дужих путовања, водио сам дневник (у овом случају на енглеском). Ево извода из текста написаног у четвртак, 22. априла 2004:

... Док шетам њагом (Таи'ан), осећам како се Таи Шан нагнуо над њим. Бди. Висина њланине је само 1545 метара, али је врх близу, свега осам километара од центара њага. Силуета, на северу, види се са сваке раскрснице. Ова сјајна њрисујносни њланине ме ѡдсећа на осећај који сам имао авиустиа 2002. када сам из ѡрадића Фуђи-ѡшица неколико дана ѡред очима сјајно имао, на ѡуѡзаѡаду, ѡредивни и Јаѡанцима свеици вулкански ѡросиѡас Фуђи (3800 метара), ѡре неѡ шѡо сам се на њеѡ ѡѡеѡ ѡѡоком ре- ѡѡивно слабоѡ ѡајфуна. Паркиѡи, уредносни и осме- си у Таи'ану ме ѡакође ѡдсећају на Фуђи-ѡшицу. Зависносни од ѡуризма или маѡичан уѡицај свеиѡих ѡланина?

... У касно ѡслеѡдне, близу ѡаѡисѡичко-конфу- чијанскоѡ свеиѡилиѡиѡа Таи Миаѡ, налазим симѡаѡич- ну ѡијацу. Проѡеже се средином улице и ѡкривена је белим ѡлаѡиненим кровом. Куѡујем ѡврђе, вође, зе- мичке. Седим на неком камену, леђима окренуѡи хра- му, ѡадам ѡре у Таи Шан, једем. Од храма улица иде узбрдо, ѡрава као сѡрела, ѡрема ѡланини. Њом су ѡѡиѡали ѡењање на Таи Шан – у скуѡѡценим носѡљ- кама, наравно – безбројни кинески ѡареви и ѡихове неѡреѡедне свеиѡе. Заѡисано је да су свечане ѡворке ѡнекад биле неѡрекидне од свеиѡилиѡиѡа иза мене до врха ѡланине, значи осам километара дуѡе...

... Каква сѡрахоѡиа, биѡи кинески ѡар и никад не биѡи сам. А и мени није лако. Док ѡѡушавам да на миру једем ѡаѡрике (више обрисане неѡ ѡѡране), лук и земичке, ѡо мене ѡужва, сѡисак свакојаких ѡуди и

деце. Сви се мувају неким њослом, мало је бесџослених. Оваква љунџула је уобичајена. Белаца је веома мало; уџраво схваџам да нисам видео ни једноџ од кад сам џре недељу дана оџишао из Беџџина (наравно, мноџо Кинеза има веома бео џен, али џо се не рачуна). Мноџишво њих, оних млађих, оба џола, ме џоздравља са „хелоу!“ (наџофраженија реч у Кини за сџранца) или се наџиње џреко моџих рамена да боље виде шџа џо чџџам, шџа једем, шџа сам фџоџрафисао. Нису ни лџови, ни џросџаци, ни џребайџори. Све је џо безазлено, некако деџињасџо, без зле намере – али је џџак џоџребно дџсџа сџрџљења да се не реаџује осорно. Треба схваџиџи да џо џонашање џоџиџе од кинескоџ айсолуџноџ неџознавања или неџрехваџања евроџске идеје џриваџности и џоџребе да се буде сам. Мора да џо није „дџсџиџнуће“ комунистџичке Кине и да је џџако увек било у кинеским „широким народним масама“ – а шџа је џџанушни мандарински слоџ осењао и радио у овом џоџледу, ко зна?

Понекад, кад сам уморан, џладан, знојав, доџоди ми се да се обреџнем на сџо џрви хелоу, да одбрусим на неџресџано дављење. Некаква кайџарза. Наџчешће џо чиним на срџском, реџимо, „Аџде, ћуџи већ једном, маџмуне!“. На срџском, да ме џуди случајно не разумеју и не увреде се. Међуџим, џо не радим џоџуљено, с осмехом, наџроџив, дозвољавам им да уоче и џнев и дџсаду.

Па ипак, невероватно, током неколико месеци, никад се ниједан Кинез није наџуџио или обреџнуо на мене! А они, за разлику од Јапанаца, и те како умеју да врло јавно изразе негативне емоџије. Понекад би ми се џутња брзо претворила у смех кад би неки Кинез самоинџиџативно и успешно поновио моје српске речи. Није ваљда управо стџгао с новобеоградског бувљака? Значи, говори српски да те цео свет разуме!

... Досіа лако сам у једном буџаку нашао уанг-ба, односно „интернет бар”, иде не продају ни чај ни живо, а камоли кафу, али за окрепљење бесилајно можеш да добијеш врелу воду из термоса. Хвала, дајше, навикао сам. А цена прикључења је 1,50 јуана (11 динара) на час. Овај уанг-ба има енглеско име које у преводу гласи „Милијарда људи на интернету”, што лако може да се односи на будући број корисника у самој Кини. (Ове редове пишем, односно преводим на српски из свог дневника, 17. јануара 2005. у Калифорнији. Пре недељу дана, Кина је свечано прославила рођење свог милијарду и тристамилионитог становника.) Кад сам изашао из уанг-ба, већ је био мрак. Мимо уличних светилки и кроз крошње, сјазисао сам силуету Таи Шана из Северњачом.

Сад је 22.30. Земичке – безукусне, али какве ја прике! Неке меснаше, неке љуше, разних боја. Какав парадајз (зreo, мирише, а чврст), какав лук (велики, савршено окупао, љуш колико треба)! Све то за мале паре и, наравно, није из холандске стаклене башише. Нејријачино ми је пред самим собом, али усудићу се да кажем: ово кинеско поврће је боље од оног са Бајлонијеве паче (близу мог стана у Доситејевој улици у Београду). А тек ове круне, слашке кајсије, ја беле, сочне брескве, ја нектарине неке врше коју никад нисам видео. А још није ни крај априла. Ипак Таи Шан је отприлике на 37. уреднику, као Сицилија, можда то објашњава ствари.

Облака нема. Сува ће бити леј дан. Сувише леј, врућина. Нека, пође се.

Петак, 23. априла:

Ово пишем касно увече у својој соби (бр. 301) у хојелу Шенчи (Shenqi Binguan). То је најлуксузнији хојел на Таи Шану, налази се одмах изод Храма Цара Жада, који је на самом врху. Хојел је скуп,

али како и не би био кад је све, айсолуџно све шџо је у њему донесено на леђима људи – уз оних 6000 сџејеника којима сам се и ја данас џоџео. Значи сваки ексер, сваки фрижидер, свака мермерна џлоча у холу, сваки кревет и лусџер – све су џо џеџилили носачи! Посџоји усџињача, којом сџари, немоћни и лењи сџижу до километар и џо од врха, али она је саџрађена касније од већине хоџела, џосџионица и дуђана, а џоџоџову бројних храмова и манасџира, око врха Таи Шана и џоме се и данас мало шџа сем људи џревози...

... Док сам се џео, видео сам мноџо носача (биан дан = човек с моџком). Осим кад су већи џовари у џиџању, раде индивидуално. Моџка од бамбуса џреко рамена, а на џој, најред и назад, неверовайни сандуџи, вреће и незайаковани џредмеџи – на џримеџ, бојлери. Пажљиво сам их џосмаџрао: џоли до џојаса (дан је био врућ, џреко 30 сџејени), десном руком држе моџку, а левом дају џакџи. Пењу се џосџојано, реџко засџају, има нечеџ неумиџноџ, музичкоџ, исконскоџ у џом џењању – слика су и џрилика џудске џаџње, џрџења, маџарећеџ диџинчења, али и одлучносџи да се исџраје, да се џобеди. Поџед им је усмерен на следећи сџејеник, али кад нам се очи среџну, осмех на џиховим лиџима реџко изосџане. Међуџим, за Кинезе који се џењу џи биан дан као да не џосџоје. Чесџо им се исирече да би фоџоџрафисали једно друџо, не мареџи шџо ови јадници морају да их мукоџрџно заобилазе.

И опет се питам да ли је та неувиђавност према ономе сиромашнијем од себе општа џудска црта или је одраз конфучијанске, или чак комунистичке, хијерархијске бахатости у Кини? Видевши ово понашање према носачима на планини, није ме изненадило кад сам

следећег дана, доле у граду, видео многобројне плакате којим су градски оци ваљда желели да подстакну кохезију становништва или да се њом похвале пред посетиоцима – а на тим плакатима је била густа маса носача са својим моткама и писало је, на кинеском и енглеском, „Заједно смо јачи!” Градски оци су, значи, били заједно с тим знојавим телима. Како да не. У Србији су градоначелници можда још гори, али бар разумеју црни хумор и обилазе га као ђаво бели лук.

...Осим при крају усљона, кад су се видици отворили, мало шта што сам раније видео и осетио на њанима сличне висине ван Кине, припремило ме је на призоре током данашњега пењања на Таи Шан. Пре свега, уместо сјајом која је вијугаво прилијена уз контуру њанине, овде се пење бескрајним, широким, јаниним сјеницама исклесаним, још енијанских и мексичких пирамида, сјајним ројским радом. Има одморашта на њим сјеницама, али је циљ очигледно био да се намерник што велелејније, и са што мање заокрета, јоше у небо.

... Затим, Таи Шан врви од њанинара и ходочасника (обе речи би требало сјајни јод наводнице). Има деце, има сјајца, има заљубљених и свега осталога људскога (животиња нема). Већина је обучена јадски, у обичним цијелама и њаникама. Шта ће им јозерице, кад имају сјенице. Пошто многи од њих људи не носи руксак, као ја, треба их оскрбити њим и храном. За што је задужена армија јодаваца, љубавних и оних у киосцима. Од једнога сам купио ходочаснички њан. Поред сувенира и воде, најпопуларнија роба су њанке, од којих неке бучно цијучу и завијају. Вашир од њанине! Вашир, али мало расутих оштрадака јер њих ефикасно купи јефтина униформисана радна снага. Пушење је забрањено и тек се још који зависник усуди да што чини, крадомице.

Пљује се много отвореније. Кинези су чувени и не-срамежљиви „пљуватори” – мушкарци свих узраста и старије жене, по целој Кини. Пљување, уз претходно гласно прочишћавање грла, јесте и ритуал и интензивна физиолошка ерупција. То, као и сулуде навике возача и бициклиста, неће се допасти странцима за време Олимпијаде 2008. Сећам се да су средином осамдесетих година на улицама кинеских градова биле постављене пљуваонице и упозорења. Ова кампања, као и толике друге, много убитачније, у Мао-стилу, касније је прекинута, ваљда кад је Кина крочила у глобални капитализам. Морам да признам да ми је звук пљувања непријатан бар као звук мљацкања при једењу америчког хамбургера.

... Оно најлепше што сам данас видео на Таи Шану, чудесно и ванвременско, није било уз главне стационице. Мало се сиђе, иде се један њихов каменим мостом, па се иде око километар и по (одећу каменним стационима, али многу ужим) и стигне до Камене клисуре са Суином. Ту је, на великом хоризонталном простору од неких 250 квадратних метара, у бели, плави и црвени, уклесан тексти чувене будистичке Дијамантске Суине. Црвена калиграфија је префињена, деликатна, узме ти дах. Тај блао напути природни плаво је окружен дрвећем и сирмим, обим стенама на којима су уклесане речи кинеских царава који су носили ово маично место. Ту је био и Конфуције... Кружио сам око Суине, најоко њихуно сам, хвала Боју! Трајало је двадесетак минути, а онда се прво чула дечја праја, па је онда са стационица пронуло једно четрдесет хајдука-ђака са својим учитељницама. Разговарали смо уз безброј хелуу. И фотографисали се, наравно, прво заједно, а онда сам ја њих фотографисао док су они фотографисали мене. Били су многу слави и малишани, оштри-

лике истих година као мој деветиојодинињи синчић Душан. И као у свим школама на свету, док су се дечаци верали по јудурама и правили се важни, девојчице су се чедно умиљавале учитељицама.

Конфуције се родио близу места Чуфу (Qufu, које сам касније посетио), такође у провинцији Шандонг, око сто километара јужно од Таи Шана. После живота од седамдесетак година, преминуо је девет година пре него што се Сократ родио на другом крају древне мудрости и каснијег Пута свиле. Сматра се да је Конг Деченг, који је 1940. побегао на Тајван, био последњи, седамдесет седми директни мушки потомак Конфуција и да је то најдужи (наводно) документовани родослов у Кини – око двадесет пет векова. Већина потомака је током феудалне историје добила велике привилегије, међу којима је била моћна наследна титула Војвода Јаншенг. И док су му се потомци обогатили и саградили, њему и себи у славу, величанствени храм и палату у Чуфуу (јер је кинеским царевима политички одговарао систем друштвених и породичних односа који су Конфуције и његови каснији тумачи проповедали), сам Конфуције је био сиромах и непризнат за живота. Стара прича – у овом случају, заиста стара.

... Кад се на крају великих степенница коначно прође кроз масивне таоистичке вратнице, треба се појети бар још један километар и савладајући неколико лажних врхова да би се стигло на прави врх, у таоистички Храм Цара Жада (Ју-хуан Си = Yuhuang Si). Пред храмом је Споменик без речи цара Ву (Wu), високи стуб (stele) постављен пре 2000 година и „изразан” јер је цар одлучио да ниједан од девет предложених написа није достојан његових врлина. (У шали би се могло измислити да одакле појиче древна кинеска прича Цар и девет погубљених литерата.) Близу њега су група будистичка и конфучи-

јанска свећилишћа (а и мој хоћел, како већ рекох). У маси свећа која се креће из једног храма у други, њим очима будистичке ходочаснике који после сваких четвори или пет корака њадну ничице, њојуно се ојруже, зајим усјану, најраве неколико корака, ојет њадну ничице... и њако најредују сјојинама мейара. Док сунце залази, њланином њовремено њојмуло одзвања јоні (или можда звоно без клајна у које се удара сјоља; њаква су Руси касније ѡреузели).

Дубоки бас: Буууууууууу. Тамјан. Ојањ. Падање ничице. Мајја. Вера. Наш Хиландар. Ајос. Јерусалим. Коначно, кроз циркус и ваиар сам сјојао на божански врх једне од кинеских Свећих јора.

Касније сам на Тибету пратио и посматрао ходочаснике који су преваљивали многе километре падајући ничице, опружајући се, устајући, правећи неколико корака, падајући ничице – и тако, прво већим, а затим мањим, концентричним кругом око Ласе, док не стигну пред Поталу. У католичком Лурду (а ваљда и у Међугорју, али тамо нисам био) и пред руским манастирима сам видео богаље који пузе у поворци не би ли оздравили, али ови будисти су здрави и у невероватној менталној и физичкој кондицији. Дубоко верују. Додуше, колена су им дебело омотана, а шаке заштићене нарочитим дрвеним плочама. Због тих направа, њихово кретање производи звук сличан нанулама на калдрми у Скадарској улици.

На спавање.

Субоја, 24. ајрила:

Ово њишем касно, у Таи'ану. Јујрос су ме у хоћелу Шенчи ѡробудили у десет до пет. Преко своје одеће сам обукао дуји, њешки, зелени кајуи какав зими носе кинески вијници; ујрава хоћела је сјави-

При силаску низ 6000 сџејеница, њоново видим свој јучерашњеј њознаника. Има око шездесетј њодина, кружан је, јак, чврстј, њошњуно беле косе. Има њравилне црџе лица и инџелиенџне, џојле очи. Мора да ња жене обожавају, иако има на десном образу и челу некаве чудне џамнојлаве белеје налик на Горбачова. Воџи дуџан њоред сџејеница, њаргон, савейовалишџе – за неројкиње. Каџ ме је видео, исџрчао је да ме њоздрави и џу смо се џако снажно зајрлили да умало нисмо изџубили равноџежу и сџроџошџали се низ сџејенице. Тек сам се оџоравио од џој сџраха (мноџо веџеј од оној од амбиса) и оџросџио се од сџручњака за реџродуџтивну медицину, а њочео је да ме хваџа највеџи сџрах – да су они белези од некакве болесџи, и џо заразне. Да бих себе казџио збој џаквих џлуџих мисли, одлучим да коџ Врайџница-које-су-на-џола-џуџа-до-неба (Ѓонџџианмен = Zhongtianmen), насџавим силазак заобилазним, заџадним џуџем, маџа сам био свесџан да џу џиме себи доџаџи сеџам километџара и 2500 (заџушџених) сџејеница. Уџркос великој вруџини, било је дивно – џланина, шума, џоџоџи, ниџе никоџа, нека груџа дубока Кина. А ходочаснички шџаџ ми је џако добро дошао да сам одлучио да ња сџакујем и лаџом џошаљем куџи...

Месец дана касније сам у Сечуану, у југозападној Кини, у провинџији која се граничи са Тибетом. Има много разлога због којих сматрам да је Сечуан најинтересантнији део Кине. Мислим да бих тамо могао да живим бар неколоко година.

У Сечуан сам стигао пун жеље да упознам разне ствари о којима сам од детињства читао и чуо. Једна од најважнијих је планина Е-меи, Е-меи Шан. Већ 1800 година ходочасници долазе на ту планину, вероватно због њене релативне близине Инџији и Тибету, а још у

... На висини од 1000 метара, будистички манастир Безбројних година (Уан-ниан Си = Wan-nian Si). Немам речи...

Буда, за разлику од Христа, има пуно лица. И поза. И реинкарнација. То чини будизам ближим разним животним улогама, променама и камуфлажама обичних људи. То га чини, бар наизглед, мање искључивим.

... 1200 метара, Ши-шин (Xi-xin). Нигде никоја. Хвала Боју. Природа је бајна, иако зелена, свежа. Борови, бамбуси. Сјаза се састоји од камених степенница. Безбројни низови бескрајних степенница. Степеннице су уске, ово није Таи Шан. Али солидне, од камена, за вечност. Будистички монаси су ефикасни (немилосрдни?) феудалци, а међу њима предњаче тибетанске далај-ламе. Ово није џланинарска џланина, нећо будистичка џланина. Степеннице иду из манастира у манастир, с брда на брдо, горе-доле, а не рационалном џланинарском сјазом на врх. А и зашто би кад имаш на располајању бесјлајну радну снају? И кад ти зајадњачко срљање ка врху није циљ? А шта је зајраво мој циљ?

... Сам сам у џрелейој џрироди, у измајлици и сумраку. Усред џланина Сечуана у јујозајадној Кини. Дивно, чудно и никад засјрашујуће! Узбудљиво! Физички се одлично осећам. Не замарам се. Не морам да сјајем да ухваћим дах, ноће ме добро носе. Али кад сам у двадесет до седам сјајао на Чу-диан (Chudian), 1500 метара, јочиње киша. Брине ме какво ће биће време суја...

... Сумрак. Враја Чу-диана широм ојворена. Нигде никоја. Улазим. Крсјим се џравославно. Ходам бесшумно кроз џросјорије светилишта. Нејде у дубини храма, без намере, џресрећем младој монаха. Усјук-

нуо је уилашен. А кад се њрибрао, био је исјински блајородан.

А-ми њо-фо! А-ми њо-фо! А-ми њо-фо! А-ми њо-фо! А-ми њо-фо! Понављао је, ѓледајући ме у очи, с љубављу. Знао сам да су ње речи блајослов у име Буде. Знао сам да њојичу из њибејанско-санскријској Ами Таба – име једне од Будиних реинкарнација. А да је Фо – име Буде на кинеском.

Нудио ме је свим и свачим, а ја сам му објаснио да морам да насјавим док је још свејла. Силазећи низ сјейенице да бих се њоново њојео, размишљао сам о чудном белом човеку у њровидној кабаници који је њао с неба да ѓа будисјички монах блајосиља.

У двадесет до осам, у њолумраку и њо великој киши, сјижем на врх Хуа-јан (Ниа-уан Ding), 1700 метара. Знао да је њу будисјичко свејилишје у коме имају креветје за ходочаснике – а њо сам ја. Доносе ми велики лавор њун вруће воде за ноје и мањи за лице. Сјремају ми њањир њун њиринча, њајрика и јаја. Чај. Онда у ледени собичак са два метална креветја. Мокар сам до јоле коже. Сушим рубље на суседном креветју. Клозетј је 80 метара низ ѓадину, сјейеницама. Велика њросјорија са десетјак смрдљивих руја у каменом њоду и њрејрадама између њих до висине сјрука.

Ујорак, 25. маја (јисано 25-26. маја):

Сјавам као њој од девет до шестј. Буди ме киша. Мало ромиња, а мало ѓада као из кабла. Е, сад њреба бији јунак, усјаји, средити се и њојети се, да нас, на 3100 метара њо овој кишурини. Планинарење је дивоја!

Током следећих седам и њо саяи, одмарам се два ѓујја. Први ѓуј је киша за крајко ѓресјала, ѓа се заусјављам. Тишина, сем ѓјичица. Од јујрос нисам видео живу душу. Ојетј сам мокар до јоле коже. Ни-

каква одећа не може да ме заштити од ове кише. Скидам све са себе наспред сивејеница и онако најчејркам њо рукаку док не најем сувље рубље. Затим седам на један сивејеник да њоједем мало бисквија и сира, айсолујно некинеску храну коју носим још из Ченџуа.

Одједном, сивојинак метара узбрдо, уледам човека који брзим корацима силази низ сивејенице. Сувише брзо. Ситрах као монахов. Док ми се брзо приближава, видим да је биан дан, само што нема никакав товар и уместио мојке од бамбуса носи некаку возену мочују. Ја имам неколико ствари које он нема, а дојале би му се. Међутим, кад се најо зауставио при сивејеника изнад мој, видим да му је лице озарено јитоомим осмехом. Млаго, једноставно, јоритачко лице. Одмах седа и нуди ме ципаретом. Не узимам, не јушим, није ми до претварања и нећу да ја шитим. Дајем му јарче сира и бисквиј. Кинези махом не једу млечне производе, али мислим да ће му се овај сир, „крава која се смеје”, дојасити јер је безуксан. Пажљиво ја заледа и мирише, као што бих то ја учинио, а и све друје мудре животиње. Зајризе, дојада му се, жваће, смеши се. Једемо заједно у шитини. Дајем му јола своје јоморанце, усјајем, стављам ранац на лећа, шитим ја мушки њо образу, крајем ока ледам у мочују на земљи јоред сивејеница. Осмеси су размењени, стављам узбрдо. Ослушкујем да ли ме јраши. После неких једесетак сивејеница се окрећем. Нејомично седи и зуре низ сивејенице.

Друти јути се одмарам у малом бифеу који се указао јоред сивејеница као фајаморјана и једе једем веома јути, јрави сечуански, јринач са јајрикама и луком. Кујујем још једну, чејврју, јровидну кабиницу и ружну, али суву, мајцу јубичасте боје с друим рукавима од најјејитиније синјетике (180 динара

све укујно). У уілу, власница иіра озбиљну иаріију карайа са два човека. Коцка је у иишању, а у иом иоіледу нема луђих од Кинеза.

Нешио касније долазим на Ђие-јин (Jie-yin), докле из иодножја иланине сшиже ауиомобилски иуи дуі 90 километара. Огједном, ова дивна иланина рејке лейоіе ирејивара се у вашар, иужву, иродавнице и іаламу кинеских иуурисіа који иу досіевају ауиобусима. Срећом са иоі месіа иолази усиињача којом се већина иоі свеіа иревози на Злаињи врх, Ђин Дині (Jin Ding), 3077 метара. Ја иіврдоілаво настивљам сшејеницама и сшижем на иај (лажни) врх у два иоследогне. Оіеті сам мокар, али срећан – иако не може нишиа да се види од кише и іаласа маіле.

Расиийујем се за иочетіак сіазе на ирави врх Е-меи Шана, врх Десеті хиљада Буда (3099 метара), Уан Фо Дині (Wan Fo Ding). Не може, оіасно је, иіврде неки чиновници. Међуиим, знам да ио није исіиина и да је иу из иреіенциозносіи и неіошиіовања сушіине иланине саірађена једношинска (!) железница од два-ири километра која иде с једноі врха иод друіи. (Такве сивари су једно од најнеіријайнијих лица нове Кине.) Куиујем каріу, веома скуиу, али одбијам да ућем у monorail и молим да ми иокажу сіазу. Уиорно ионављају да сіазе нема или да је оіасна, али коначно дижу руке и дозвољавају једном симіа-иичном шумару који је све време сіајао ио сирани и иосмаітрао иреіоворе да ми буде водич. Победа иланинарских иринциіа моје мајке, који ником не шкоде, над бирокраіијом, која нишиа не разуме.

Шумар (на лећима њеіове зелене кабанице иише „403”) и ја ходамо веома брзо, једно време уз monorail, чија је шина на сшубовима висине махом око метар. У једном иренуику, два сіојена, айсолуиіно иразна ваіона иролазе иоред и изнад нас. Размењујемо иоіледе. Онда се иењемо иравом иланинарском блаи-

и нешио мање од два мейра у иречнику. Руб му је око њедесет центиметара над њодом. Поред њеја је водоравно обешено, њомоћу два дебела конойца омоћана њурђурно-ружичастом свилом, обло дебло дуо око два и њо мейра и око двадесет центиметара у иречнику.

Шумар ме њледа очински, као шио се њледа геће које не зна да ли сме да доћакне нову скућоцену ићрачку. Осмехом ме охрабрује. Ја ирабим уже, њиме њовлачим дебло од звона, а онда ја исћушћам. Какак звук. После судара дебла и звона, она се ирво удаљују једно од друој, а онда се још једном сусрећу, али нежније. Видећи ћо, ја њоново њовлачим дебло, али овој иућа мноо даље, и исћушћам уже. Звук овој иућа сћиже до Боја и чује ја њола њланине. Одмах хваћам дебло, ирлим ја са обе руке и не дозвољавам му да њоново удари звоно.

И тако сам звонио три пута, у славу Свете Тројице, на врху једне од најсветијих и највиших будистичких планина у Кини.

2004.

О иисицу

Владимир Конечни је рођен у Београду. Завршио је (стару) Другу београдску гимназију и Филозофски факултет Београдског универзитета. Од најмлађих дана пише приповетке и песме, али дуго објављује искључиво поезију – прво на српском, а касније и на енглеском и француском. У песничком домену, Прометеј је јануара 2013. године објавио књигу Конечног под насловом „Видим – педесет одабраних песама” (<http://vladimirkonesni.net/books/VIDIM.pdf>).

Конечни је такође написао десетак, махом експерименталних, позоришних текстова (на енглеском и српском) који су изведени у Данској, Естонији, Немачкој, С.А.Д., Србији, Финској и Холандији. Његова мултимедијална представа „Двојност” је извођена у чувеној сали Погон Дома омладине Београда 2003. године. Четири његова драмска текста су објављена у београдском часопису *Савременик*, а издавач Апостроф је објавио још два као књигу.

Око четврт века Конечни се бави и уметничком фотографијом. Имао је неколико великих самосталних изложби у Калифорнији, једну у Талину у Естонији, као и у Београду 2011. у галерији Магацин у Краљевића Марка 4. Учествовао је и у седам групних изложби у Америци и неколико европских земаља.

Београдски Лицеј је 2011. године објавио библиофилско издање (ограничено на деведесетдевет нумери-

саних и потписаних примерака) књиге великог формата овог свестраног аутора под насловом „Аутобиографија – књижевни и ликовни експерименти 1986-2011.” (<http://vladimirkonecni.net/books/Autobiografija.pdf>).

Концентришући се, коначно, на прозну делатност Владимира Конечног на српском језику, интересантно је да је он, мада се бави писањем приповедака на свом матерњем језику од раних дана, тек 2003. године одлучио да објави једну своју приповетку у Србији, у чачанском часопису *АРТ 032*. Та приповетка, „Ерлијан”, је у књизи сада пред читаоцем, а и она је била пишчев превод са енглеског оригинала. Међутим, осталих једанаест приповедака које је Конечни одабрао за ову књигу су све написане на српском језику током прошле деценије. Већина њих (седам) је раније објављена и то у најугледнијим књижевним часописима у Србији, а неколико приповедака и у Загребу и Сплиту. Пет необјављених прича („Лазарева субота”, „Звезда падавица”, „Конкурс за ријалити шоу”, „Пут за Архангељск” и „Падмамукхи”) су све написане 2013. године.

Као и његово песништво и драмски (и чак фотографски) рад, приповетке Конечног се одликују наклоношћу ка апстрактном, филозофском и концептуалном. Међутим, за разлику од своје поезије, у приповеткама се Конечни у великој мери оријентисао на конкретне животне теме и танане, емотивне и еротске људске односе, мада неке од тема очигледно потпадају под рубрику „велике”. Ту ће читалац наћи и богатство упечатљивих портрета људи и жена у невероватно различитим околностима, понекад надреалним, не само у Србији, него и у „целом свету”.

Владимир Конечни је докторирао експерименталну психологију на Универзитету у Торонту у Канади. Од 1982. године, редовни је професор психологије на Калифорнијском универзитету у Сан Дијегу. Истовремено је редовни професор методологије психолошких истра-

живања од 1994. на Београдском универзитету. Добитник је америчке Гугенхајмове награде за истраживачки рад у Аустралији, Бразилу и Папуи Новој Гвинеји. Његов научни рад је концентрисан у областима психологије емоција, психофизиологије, психологије права и одлучивања, као и психологије уметности и естетике (музика, позориште, сликарство, архитектура). Одржао је предавања о својим истраживањима на око 175 универзитета на свим континентима.

Зоран Колунџија

Пријовейке (седам) које су раније објављене у часојисима на срјском:

- „Галоп у Бретањи” *Повеља* (Краљево) г. XLII бр. 2, 2012; *Мојћносїи* (Сплит) г. LX бр. 4–6, 2013.
- „Атиф” *Људи јоворе* (Торонто) г. VI св. 19–20, 2013; *Градина* (Ниш) нова серија 52-53-54, 2013.
- „Ти дум ладам” *Лейойис Маїице срјске* (Нови Сад) г. CLXXXVIII св. 4–5, 2012; *Књижевне новине* (Београд) г. LXV бр. 1209–1210, 2013; *Мојћносїи* (Сплит) г. LX бр. 4–6, 2013.
- „Скривене чари западног Балкана” *Зарез* (Загреб) г. XI бр. 249, 2009.
- „Храмајући ка Љиљану” *Мојћносїи* (Сплит) г. LX бр. 4–6, 2013; *Злаїна іреда* (Нови Сад) г. XIII бр. 139–140, 2013.
- „Ерлијан” *АРТ 032* (Чачак) бр. 8, 2003.
- „На кинеским светим горама” *Повеља* (Краљево) г. XXXV бр. 1, 2005.

Садржај

Владимир Конечни, <i>Предговор</i>	5
Галоп у Бретањи.....	9
Лазарева субота.....	14
Атиф.....	25
Ти дум ладам.....	28
Скривене чари западног Балкана.....	33
Звезда падавица.....	37
Конкурс за ријалити шоу.....	45
Пут за Архангељск.....	49
Падмамукхи.....	78
Храмајући ка Љиљану.....	90
Ерлијан.....	95
На кинеским светим горама.....	100
Зоран Колунџија, <i>О њисицу</i>	123
<i>Пријовейке (седам) које су раније објављене у часописима на српском</i>	126

Владимир Конечни
АТИФ
Одабране и нове приповетке

Издавач
ПРОМЕТЕЈ, Нови Сад

За издавача
Зоран Колунџија

Дизајн корица
Владимир Конечни

*Лектура, коректура,
припрема и штампа*
ПРОМЕТЕЈ, Нови Сад

<http://www.prometej.co.rs>
E-mail: redakcija@prometej.co.rs

ISBN 978-86-515-0884-7

Тираж 500.

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

821.163.41-32

КОНЕЧНИ, Владимир

Атиф : одабране и нове приповетке – Владимир
Конечни. - Нови Сад : Прометеј, 2014 (Нови Сад :
Прометеј). - 126 стр. ; 21 cm

Тираж 500. - Стр. 123-125: О писцу / Зоран Колунџија.

ISBN 978-86-515-0884-7

COBISS.SR-ID 282326279